

Gebiedsgerichte aanpak
**Regte Heide &
Riels Laag**

Visie Regte Heide & Riels Laag

Betreft: Visie Regte Heide & Riels Laag
Penvoerder: Lysias Advies, Wittenveen+Bos en Horevoorts Advies
Datum: oktober 2024

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Inleiding.....	4
Korte beschrijving van het Natura 2000-gebied	5
Het proces	6
GGA-proces en totstandkoming van de visie.....	6
Samenwerkingsafspraken.....	8
Afstemming met België.....	10
Wettelijke opgaven en provinciale strategie	11
Landelijk en Europees kader	11
Provinciale strategie	12
Opgave voor het gebied	14
De analyse	21
Beschrijving watersysteem-eenheden en gebiedsprofiel	21
Verschil in maatregelen voor tussen dal en rug.....	23
De visie	25
Gebied 1: Rondom het Natura 2000-gebied	28
Gebied 2: Zuidwest van het Natura 2000-gebied	30
Gebied 3: Zuidoost van het Natura 2000-gebied	31
Vervolg	33
Waar werken we met de visie naartoe?.....	33
Mogelijke maatregelen	33
Bijlagen.....	38
Bijlage 1: Wettelijk en planologisch kader	38
Bijlage 2: Communicatieplan.....	44
Bijlage 3: Mogelijke maatregelen per thema en per landschapstype.....	46
Bijlage 4: Perspectief per thema.....	49
Bijlage 5: Transitiepaden agrarische sector.....	53
Bijlage 6: Mogelijke bijdrage agrarische sector (gebiedsgericht waterplan en kavelruil 2.0).....	55
Bijlage 7: uitkomsten inloopbijeenkomsten per thematafel	57

Samenvatting

De Regte Heide & Riels Laag staat bekend om de beekdalen, bijzondere stuifduinen, vochtige en droge heide, moerassige laagten, zure en zwakgebufferde vennen, en loof- en naaldbossen. Kenmerkend voor Regte Heide & Riels Laag zijn de kwetsbare habitats zoals trilveen, alluviale bossen en pioniersvegetatie. Deze willen we versterken. Uit de Natuurdoelanalyse (februari 2023) blijkt dat de diversiteit aan planten en bomen achteruitgaat. Uit de analyse blijkt dat met alleen de huidige maatregelen binnen het natuurgebied, we de verplichte Europese natuurdoelen niet halen. Aanvullende maatregelen zijn noodzakelijk in het plangebied rondom het Natura 2000-gebied (voor plangebied, zie het kaartje kader: Natura 2000- gebied). Het gebied kent naast fysieke opgaven ook een belangrijke maatschappelijke opgave. Voor de leefbaarheid is het van belang dat we perspectief bieden aan de agrarische sector en de kernwaarden van het landelijk gebied behouden zoals de identiteit van de dorpen in het GGA gebied: Riel, Goirle en Alphen en Baarle-Nassau.

Samen met de betrokken gebiedspartners zijn we tot een visie gekomen voor het plangebied rondom de Regte Heide & Riels Laag. Deze visie draagt bij aan het behalen van de natuurdoelen en een landelijk leefbaar gebied met perspectief voor een duurzame landbouw. Met de visie kunnen keuzes worden gemaakt voor slimme combinaties van maatregelen. De visie geeft richting aan de ontwikkeling van het gebied tot 2050.

Wettelijke opgave

Vanwege de wettelijke opgave is er voor Regte Heide & Riels Laag een Natuurdoelanalyse (NDA) uitgevoerd. Uit de NDA blijkt dat verdere verslechtering van Regte Heide & Riels Laag niet is uitgesloten en de instandhoudingsdoelen van de natuur met alleen het huidige beheer en de maatregelen in het Natura 2000-gebied niet kunnen worden behaald. De natuur binnen het gebied is afhankelijk van factoren buiten het gebied, daarom is er ook actie buiten het Natura 2000-gebied nodig.

Door aan de natuurdoelen te voldoen, willen we Brabant weer open krijgen voor economische activiteiten en woningbouwontwikkelingen. Europese en landelijke wettelijke verplichtingen liggen aan de basis om bestuurlijke keuzes te maken over het ruimtegebruik in het plangebied rondom de Regte Heide & Riels Laag:

- De Europese Habitatrichtlijn legt op dat voor elk habitattype instandhoudingsdoelstellingen moeten worden gehaald.
- De Kaderrichtlijn water draagt op dat de waterhuishouding moet worden hersteld, zowel kwaliteit als kwantiteit.
- Realisatie van Natuurnetwerk Nederland (NNN), Natuurnetwerk Brabant (NNB), ecologische verbindingszones (EVZ's), uitvoering van de Bossenstrategie en Natte Natuurparels (NNP's).
- De Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering heeft als doel om de depositie op de daarvoor gevoelige habitats in de Natura 2000-gebieden te verminderen via resultaatsgerichte omgevingswaarden.

Voor natuurherstel moet onder andere behoorlijk worden gereduceerd in de huidige stikstofuitstoot. Dat kan onder andere door verduurzamen van de landbouw, managementmaatregelen in de agrarische sector, innovatie van de stalsystemen, minder mestaanwending, verminderen van het autoverkeer en aanpassingen van de bedrijvigheid, maar ook het aanpassen van de woningbouw (ontwikkeling). Voor natuurherstel en het behouden van kwetsbare habitats is herstel van de (grond-) waterhuishouding en verbeteren van de waterkwaliteit van beken van belang. Voor de landbouwgebieden en dorpen is het van belang dat het watersysteem klimaatrobuust wordt, zodat er bij droogte en extreme neerslag geen toename van (economische) schade optreedt.

De visiekaart laat zien hoe het gebied in 2050 eruit komt te zien. Als basis is het gebied rondom het Natura 2000-gebied ingedeeld in drie gebieden. In de omliggende 3 gebieden leveren we een bijdrage door het nemen van maatregelen om stikstofdepositie te verminderen, biodiversiteit te herstellen en (grond-) waterkwaliteit en -kwantiteit te verbeteren in combinatie met het verminderen afvoerdynamiek in beken en waterberging.

-

Per gebied staan mogelijke maatregelen op de visiekaart maar er zijn ook maatregelen die gelden voor het hele gebied. In het hele plangebied is het nodig om te komen tot vermindering van de stikstofdepositie, bij te dragen aan het herstel van de waterhuishouding, groenblauwe dooradering toe te voegen, meer ruimte voor beken te creëren, de resterende opgave van NNN/NNB te realiseren, ecologische verbindingzones uit te breiden, ecologische stapstenen te ontwikkelen en grondgebruik in de lokale laagten aan te passen. Hierdoor wordt de biodiversiteit en waterkwaliteit beter, wordt de infiltratie van water bevorderd en ontstaat er meer waterberging. Voor geplande (woning)bouwlocaties moet worden onderzocht of ze door kunnen gaan, eventueel met aanvullende maatregelen voor klimaatadaptatie en herstel van de waterhuishouding. De lokale laagten in het coulisselandschap kunnen we benutten voor meerdere doeleinden (natuur- en waterberging/ infiltratie). Het recreatienetwerk en de cultuurhistorische elementen krijgen meer ruimte of worden beter zichtbaar. Enkele plekken in het gebied, dat kan zijn op de hoge zandgronden, de flank of in het dal, vindt (nieuwe of uitbreiding van) landgoedontwikkeling plaats en natuurinclusieve landbouw.

In het hele gebied is een gebiedsgerichte aanpak nodig om perspectief te kunnen blijven bieden voor de landbouw en natuur, alsmede om water en stikstofdoelen te behalen. Binnen deze aanpak worden de transitiepaden (zie bijlage 5) naar een duurzame landbouw ingezet per ondernemer en wordt ook nadrukkelijk gekeken naar de beschikbaarheid van de juiste gronden voor de juiste functie. Hiervoor wordt een grondstrategie opgesteld door een werkgroep grond. Mogelijke transitiepaden voor individuele bedrijven naar een duurzame landbouw zijn innovatie (bijvoorbeeld Hightech Open of Gesloten) en vormen van extensiveren (biologisch en natuur & landschap), mogelijk in combinatie met verbreding (zie bijlage 5 voor de beschrijving van de transitiepaden).

Inleiding

De Regte Heide & Riels Laag verslechtert

Uit de Natuurdoelanalyse (februari 2023) blijkt dat verdere verslechtering in het Natura 2000-gebied van de Regte Heide & Riels Laag niet is uitgesloten. De biodiversiteit gaat achteruit door een mix van verzuring, vermesting en verdroging. Kwetsbare habitats die kenmerkend zijn voor Regte Heide & Riels Laag, zoals zure en zwak gebufferde vennen, vochtige heide en pioniersvegetatie gaan in kwaliteit achteruit. Met alleen de huidige maatregelen die worden uitgevoerd binnen het natuurgebied, halen gebiedspartners binnen de GGA (later aangeduid met 'we') de verplichte Europese natuurdoelen (zie bijlage wettelijk kader) niet. Aanvullende maatregelen moeten genomen worden in het plangebied rondom het Natura 2000-gebied. Deze maatregelen vragen om een ander gebruik van de ruimte. Een visie voor het gebied is nodig om hierover de juiste keuzes te maken.

Een visie is nodig om doelen te halen

We stellen daarom een ruimtelijke visie 2050 op voor het plangebied om de natuur- en waterdoelen dichterbij te halen, een leefbaar landelijk gebied te ontwikkelen en perspectief te bieden voor de landbouw. Om dit te bereiken moeten we slimme combinaties van maatregelen inzetten, zoals het aanbrengen van groenblauwe dooradering die ten goede komt aan de verbinding tussen natuurgebieden en de beleefbaarheid en die recreatieve mogelijkheden in het gebied vergroot. Of lokale laagten gebruiken om water te infiltreren en deze als ecologische stapstenen te benutten. Voor agrarische ondernemers kan dit naast het tegengaan van verdroging ook bijdragen aan een extra verdienmodel als er een vergoeding tegenover de groenblauwe dienstverlening staat.

Verskillende ontwikkelingen maken de gebiedsgerichte aanpak complex

De gebiedsgerichte aanpak (GGA Groenblauw) van de provincie Noord-Brabant richt zich op plangebieden rondom Natura 2000-gebieden. Het proces naar een ruimtelijke visie is complex vanwege verschillende belangen. In het plangebied spelen niet alleen natuurbelangen maar ook de belangen van de agrarische sector, bewoners en andere ondernemers. In de visie zijn de belangen van bewoners en ondernemers (inclusief de agrarische sector) meegewogen, naast de noodzaak om te komen tot natuurherstel en een robuust watersysteem, inclusief de KRW doelen. In het plangebied spelen diverse andere ontwikkelingen zoals woningbouw/verstedelijkingsopgaven, energietransitie, ruimte voor infrastructuur, bedrijfsmatige (agrarische) activiteiten, recreatie en toerisme.

Leeswijzer

Dit visierapport start in hoofdstuk 3 met een beschrijving van het proces van de gebiedsgerichte aanpak. In hoofdstuk 4 schetsen we de relevante wettelijke kaders en provinciale ontwikkelingen. Hoofdstuk 5 beschrijft de opgave voor het plangebied. In hoofdstuk 6 geven we een analyse die leidt tot maatregelen om natuurdoelen te bereiken, omperspectief voor de landbouw te bieden en een leefbaar platteland te behouden. In hoofdstuk 7 beschrijven we de visie voor het gebied in 2050. In hoofdstuk 8 beschrijven we het vervolgproces. Daarna volgen de bijlagen van het rapport waaronder de kaartenatlas ter onderbouwing van de visie.

Korte beschrijving van het Natura 2000-gebied

Het Natura 2000-gebied Regte Heide & Riels Laag is grofweg gelegen tussen Goirle/Riel/A58/Alphen-Chaam en Ravels. Het heeft een oppervlakte van ongeveer 538 ha. en ligt tussen twee beekdalen. De (Oude) Leij aan de westkant en de Poppelsche Leij aan de oostkant.

Het natuurgebied staat bekend om de beekdalen en bijzondere stuifduinen, vochtige en droge heide, moerassige laagten, zure en zwakgebufferde vennen, en loof- en naaldbossen. In het natuurgebied zijn vele sporen van de geschiedenis te ervaren zoals grafheuvels, loopgraven en leemputten. Ook zijn diverse vogels en diersoorten aanwezig, die kunnen worden gespot vanuit de vogelkijkhut. Ondanks dit vele moois is er in het natuurgebied geen sprake van massatoerisme.

Het Natura 2000-gebied is vrijwel geheel in eigendom van Brabants Landschap. Het is een natuurgebied dat aandacht verdient en waar zuinig mee omgegaan moet worden.

Het proces

GGA-proces en totstandkoming van de visie

GGA Regte Heide & Riels Laag en betrokken partijen

Met de gebiedsgerichte aanpak zoeken we in en bij natuurgebieden naar slimme combinaties van oplossingen voor sterkere natuur, voldoende water met een goede kwaliteit, een goede bodem en perspectief voor de landbouw. De gemeenten Goirle, Tilburg, Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, waterschappen de Dommel en Brabantse Delta, Brabants Landschap, ZLTO, BPG, Brabant Water, de Bosgroep en de provincie Noord-Brabant werken samen in de gebiedsgerichte aanpak Regte Heide & Riels Laag. Deze partijen samen noemen we 'de gebiedspartners'. Daarnaast hebben we ook overleg met overleg met de gemeente Ravels, provincie Antwerpen en Belgische boeren gehad vanuit de GGA.

Het proces tot aan de visie

Voor de gebiedsgerichte aanpak is een werkwijze ontwikkeld waarbij het proces de volgende fases doorloopt: voorbereiding, verkenning, visievorming, planuitwerking en realisatie. De verkenningsfase is begin 2022 gestart. Daarin zijn individuele interviews gehouden, is door een bureau onderzoek gedaan en is veel input verzameld bij de gebiedspartners. In de verkenning zijn opgaven, ambities en ontwikkelingen in beeld gebracht en is het gebiedsproces verder georganiseerd met relevante stakeholders (agrariërs, inwoners, ondernemers en natuurliefhebbers uit Nederland en België). De visiefase is gestart in maart 2023.

Iedere fase wordt afgesloten met een intentieverklaring of een bestuurlijk besluit. Die wordt ondertekend of genomen in het bestuurlijk overleg waar alle gebiedspartners (behalve Brabant Water) zijn vertegenwoordigd. In het bestuurlijk overleg worden gedurende alle fasen belangrijke keuzes voorgelegd voordat we verdergaan naar een volgende stap.

Sinds maart 2023 werken we aan de visievormende fase. Met het gebiedsproces komen we bottom-up met mogelijke maatregelen die aanvullend zijn op de noodzakelijke maatregelen die in de Natuurdoelanalyses, de Natura 2000-beheerplannen en het advies van de Ecologische Autoriteit staan.

Om tot een ruimtelijke visie voor het plangebied rondom het Natura 2000-gebied te komen is er in themagroepen (natuur, water en stikstof) en vijf focusgebieden gewerkt aan het in beeld brengen van de kwaliteiten, kansen en knelpunten. Uitgangspunten in deze bijeenkomsten waren:

- De opgaven voor Natura 2000
- Het principe water en bodem sturend
- Doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW, beekherstel en herstel Natte Natuurparels)
- Het perspectief voor de landbouw
- Opgaven zoals woningbouw, energietransitie, recreatie en mobiliteit

Ook is nagedacht over het mogelijke ruimtegebruik in de toekomst in de brede zin. Door gesprekken met de gebiedspartners en stakeholders heeft het toekomstperspectief van Regte Heide & Riels Laag steeds meer vorm gekregen. Ook hebben we uitgedacht hoe dit perspectief gezamenlijk bereikt kan worden.

Communicatie en participatie

Heldere communicatie en ruimte voor participatie is in een gebiedsproces essentieel. De ambitie van de communicatie en participatie gedurende het gehele proces is dat betrokkenen en geïnteresseerden zich onderdeel voelen van een gezamenlijke transitie, deze als positief ervaren en hieraan bijdragen. Met de communicatie en participatie-aanpak beogen we de volgende doelen: betrokkenen helder informeren en verbinden, input en feedback ophalen, en daarmee onze aanpak toetsen bij de betrokkenen en geïnteresseerden.

Via een open uitnodiging zijn bestuurders, gebiedspartners, omwonenden, ondernemers en geïnteresseerden uitgenodigd voor een inloopavond d.d. 13 mei 2024. Deze inloopavond was drukbezocht met 110 bezoekers. Vooral bewoners en recreanten zijn deze avond komen bezoeken. Deze groepen waren nog niet direct vertegenwoordigd binnen de gebiedspartners. De aanwezigen zijn geïnformeerd over het GGA-proces en hebben input kunnen geven. In bijlage 7 is opgenomen, de opbrengst van de inloopavond. De geluiden die we hebben opgehaald waren overwegend in lijn met wat de samenwerkende partijen hebben ingebracht. De volledige communicatie- en participatieaanpak staat in de bijlage.

De gemeenteraden zijn per brief in maart 2024 over het GGA- proces geïnformeerd. Met de inhoud van deze brief zijn ook het Algemeen en het Dagelijks Bestuur van de waterschappen geïnformeerd als dat nodig was.

Bijdrage van agrariërs: kenners van het gebied en grondbezitters

In de vijf focusgebieden hebben individuele agrariërs deelgenomen aan de verschillende werksessies. Deze individuele agrariërs uit Nederland en België hebben het proces met hun lokale kennis verrijkt. De winst van deze gesprekken zit ook in joint fact finding. In het GGA-proces brengen we allerlei disciplines bij elkaar en agrarische ondernemers kunnen daar weer op reageren vanuit de praktijk. De bijdrage vanuit verschillende doelgroepen blijkt waardevol, zoals van jongere en oudere ondernemers. Door elkaar in het proces op te zoeken werken we aan draagvlak en voorkomen we dat ieder zijn eigen plan trekt. Dat heeft belangrijke meerwaarde voor het proces tot nu toe.

Tijdens de visiefase hebben 44 agrariërs deelgenomen aan zogenaamde keukentafelgesprekken. De uitkomst van deze gesprekken is vertrouwelijk, maar de rode draad is wel gedeeld. Die rode draad bestaat uit zorgen over de toekomst in het algemeen, zorg om voldoende grond en zorgen om aan de slag te gaan met innovatie in stallen en gewassen in relatie tot de bestaande financieringen. Door de input in te brengen bij de gesprekken in de begeleidingscommissie en de focusgroepen is het meegenomen bij het tot stand komen van de visie.

Tijdens de focusgroepen hebben deelnemende agrariërs aangegeven kavelruil 2.0 inclusief een gebiedsgericht waterplan (zie bijlage 6) als mogelijke maatregel te zien. Door tijdig in te springen op gronddynamiek kan wellicht de juiste functie op de juiste plek komen en worden agrariërs geholpen te verduurzamen als vrijkomende gronden bij hen terecht komen. Met financiering kunnen agrariërs laaggelegen delen van hun percelen inzetten voor watervoorraadvorming, waterberging of waterzuivering binnen hun bedrijfsvoering.

Een belangrijk punt voor de agrarische sector is dat in een volgende fase van het gebiedsproces de effecten van mogelijke maatregelen breed in beeld worden gebracht inclusief de invloed op (agrarisch) gebruik (ook in België). Met gericht (mineralen)management is het mogelijk om reductie van uitstoot te bereiken en voor de agrariër kan dit een financiële besparing opleveren. Op het gebied van bodem lopen programma's als Bodem-Up, die erop gericht zijn om verliezen (die uitspoelen) zoveel mogelijk te beperken. Voor de agrariërs is het van belang dat zij niet als enige sector verantwoordelijk worden gehouden voor de reductie van de stikstofuitstoot en dat de pijn wordt verdeeld.

Samenwerkingsafspraken

De vorige fase, de verkenningsfase, is afgesloten met het uitspreken van een intentieverklaring tijdens het bestuurlijk overleg op 15 februari 2023. In deze verklaring hebben de gebiedspartners de volgende afspraken gemaakt voor de visiefase (huidige fase):

- We laten het proces niet stilvallen. We gaan voortvarend verder met het gebiedsproces en maken gebruik van de aanwezige positieve energie in het gebied.
- We verzilveren kansen als deze zich voordoen, hoe klein ze ook zijn, zowel voor de hoofdthema's als voor de overige opgaven in het gebied! Alle thema's en opgaven zijn met elkaar verbonden.

- We maken gebruik van elkaars expertise, contacten en we benutten de denkkraft in het veld. We zijn open en eerlijk over de beschikbare menskracht.
- We durven creatief te zijn en lef te tonen, ook als overheden. We maken gebruik van de ruimte in de regels.
- We blijven met elkaar in gesprek, we delen onze plannen en ideeën, we vertrouwen elkaar en zijn eerlijk en transparant.
- We doen allen ons best om de gevraagde en benodigde inzet te leveren.

Naast deze afspraken is in de intentieverklaring ook een gezamenlijke strategie vastgesteld om te komen tot de visie:

- We werken aan een integrale visie voor de omgeving van het Natura 2000 gebied. Daarbij maken we gebruik van focusgebieden.
- We voelen als partijen een gezamenlijke verantwoordelijkheid om te werken aan de beleids- en gebiedseigen opgaven rondom de Regte Heide & Riels Laag.
- We realiseren ons dat de grote, complexe, urgente opgaven in dit gebied vragen om een integrale aanpak en intensieve samenwerking.
- We streven naar een gedeelde toekomstvisie voor het plangebied, die kan rekenen op steun bij onze achterbannen en de mensen in het gebied.
- We informeren elkaar tijdig over ontwikkelingen en nieuwe inzichten.
- We erkennen als overheden de rol van de landbouw in het vitaal houden van het buitengebied.
- We vieren wat we samen hebben bereikt! Dit draagt bij aan het enthousiasme en versterkt onze band.

Deze afspraken en strategie liggen aan de basis van de voorliggende visie.

Afstemming met België

Om de opgaven te kunnen realiseren is afstemming met België nodig. Diverse bovenlopen van de Poppelsche Leij ontspringen in België en Nederland en de Poppelsche Leij stroomt deels op de landsgrens. Het watersysteem aan de Belgische kant en aan de Nederlandse kant zijn nauw met elkaar verbonden. Wanneer we aan de Nederlandse kant de drainerende werking verminderen en water benedenstrooms vasthouden of de grondwaterstand verhogen dan zijn bewoners en ondernemers in België bang dat zij daar hinder van ondervinden. Bijvoorbeeld in de vorm van natte percelen en kelders. Dit hoeft niet zo te zijn, want maatregelen bovenstrooms in Nederlandse bovenlopen kunnen de piekafvoer verminderen, zodat er minder wateroverlast in België ontstaat. Verbetering van waterkwaliteit is afhankelijk van maatregelen in België en Nederland. Over waterkwantiteit en de waterkwaliteit moet vertegenwoordiging van de gebiedspartners in Nederland in gesprek blijven met vertegenwoordigers van de gemeente Ravels en ondernemers in België.

Binnen de gebiedsgerichte aanpak hebben we gesprekken gevoerd met Belgische overheden en Belgische boeren hebben meegedaan aan de focusgroepen. We merken het verschil in omgang met de agrarische sector tussen Nederland en België en dat leidt tot zorgen onder de Belgische boeren. Zij zijn bang dat ze zonder afstemming worden geconfronteerd met maatregelen. Het blijft van belang om het gesprek te blijven voeren en hier in de toekomst zorgvuldig mee om te gaan.

Wettelijke opgaven en provinciale strategie

In dit hoofdstuk beschrijven we de kaders en richtlijnen die gelden voor het gebied. In de bijlage staat aanvullend een lijst met kaders en richtlijnen die een relatie hebben met ontwikkelingen in het gebied. De GGA speelt zich namelijk af binnen belangrijke (inter)nationale, provinciale waterschaps- en gemeentelijke wettelijke kaders. Eerst schetsen we de landelijke en Europese kaders per thema. Vervolgens schetsen we de ontwikkelingen op provinciaal niveau.

Landelijk en Europees kader

Europese habitatrichtlijn

Het ontstaan van de Regte Heide & Riels Laag als beschermd gebied begint bij de Europese Habitatrichtlijn. In deze richtlijn wordt aangegeven welke planten en dieren en hun natuurlijke habitats (leefgebieden) beschermd moeten worden door de lidstaten van de Europese Unie. Regte Heide & Riels Laag is op basis van deze richtlijn aangewezen voor acht habitattypen te weten: zwakgebufferde vennen, zure vennen, vochtige heiden, droge heiden, blauwgraslanden, overgangs- en trilvenen, pioniervegetaties met snavelbiezen en vochtige alluviale bossen. Voor elk habitatype zijn instandhoudingsdoelen geformuleerd, zoals behoud van oppervlakte en kwaliteit of een uitbreiding van het habitatype in kwaliteit of oppervlakte. Om de instandhoudingsdoelen te halen zijn herstelmaatregelen nodig.

Beheerplannen Natura 2000-gebieden

Landelijk is bepaald dat provincies met Natura 2000-gebieden, voor deze gebieden beheerplannen opstellen. In het beheerplan legt de provincie vast welke herstel- en beheersmaatregelen nodig zijn. Beschermen, gebruiken en beleven van de natuur moet hierin zo goed mogelijk zijn gecombineerd. In Noord-Brabant liggen 21 Natura 2000-gebieden. De provincie is verantwoordelijk voor de beheerplannen van 15 van deze gebieden waaronder Regte Heide & Riels Laag. In de beheerplannen staan maatregelen voor de leefomgeving en bescherming van zeldzame dier- en plantensoorten beschreven.

Het Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. Provincies zijn verantwoordelijk voor natuurbeleid en de verdere ontwikkeling en uitvoering van het NNN. Het Rijk stelt sinds 2014 jaarlijks een bedrag van ongeveer 100 miljoen euro ter beschikking voor de realisering van het Natuurnetwerk.

Kaderrichtlijn Water (KRW)

Vanuit Europees en Rijksniveau is opgedragen de waterhuishouding te herstellen in Nederland. Dit is vastgelegd in de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Hierin staat dat uiterlijk in 2027 in heel Europa de kwaliteit van alle wateren zowel chemisch (schoon) als ecologisch (gezond) op orde moet zijn.

Ook een goede toestand van de N2000 gebieden en de Natte Natuurparels maken in Brabant onderdeel uit van de KRW. Nederlandse overheden hebben zich aan deze doelstelling gecommitteerd maar de verwachting is dat Nederland deze doelstelling in 2027 niet gaat halen. De doelstellingen van de KRW blijven echter staan dus partijen blijven zich de komende jaren inzetten om de KRW-doelen dichterbij te halen.

Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering (WSN) (opgenomen in de Omgevingswet)

Het doel van de WSN is om depositie van stikstof op daarvoor gevoelige habitats in Natura 2000-gebieden te verminderen en de natuur in die gebieden te verbeteren. Dit gebeurt via drie resultaatsverplichtende omgevingswaarden en een programma met maatregelen. Dit komt terug in de Wet natuurbescherming en de Omgevingswet. In de WSN is als wettelijke doelstelling opgenomen dat in 2025, 2030 en 2035 respectievelijk 40 procent, 50 procent en 74 procent van hectares in de stikstofgevoelige Natura 2000- gebieden onder de kritische depositiewaarde (KDW) moet komen.

Grondwaterconvenant

Via het grondwaterconvenant hebben provincie, waterschappen, natuurorganisaties, Brabant Water, ZLTO en industriële grondwateronttrekkers afspraken gemaakt tot eind 2027. De afspraken gaan over hoe de grondwaterbalans en waterkwaliteit in Brabant hersteld en bewaakt moet worden en over het verhogen van de grondwaterstand.

Provinciale strategie

Vanwege bovenstaande kaders wordt op provinciaal niveau gewerkt aan de doelstellingen en richtlijnen. De belangrijkste programma's voor de GGA-visie zijn de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (de BOS 2.0) het Brabants Programma Landelijk Gebied (BPLG). Ook het Regionaal Water en Bodemprogramma (RWP), de provinciale omgevingsvisie, het grondwaterconvenant en Natuurbeheerplan (natuur ambitiekaart) raken aan de GGA-visie.

De Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

Provinciaal is het reduceren van de stikstofuitstoot een belangrijke opgave. De Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof 2.0 is de provinciale strategie van de provincie Noord-Brabant en gaat in op het verminderen van stikstof, om stikstofgevoelige natuur te beschermen en economische en maatschappelijke ontwikkelingen weer mogelijk te maken. In 2030 moet minimaal de helft van de hectares in de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden in Brabant onder de kritische depositiewaarde (KDW) zitten. De Regte Heide is één van die gebieden. De BOS 2.0 bestaat uit een generiek maatregelenpakket voor landbouw, mobiliteit en industrie. Dit pakket zal een groot effect hebben op de vermindering van de depositie op de Regte Heide & Riels Laag, gezien het gebied aan drie kanten wordt begrensd door Brabant. Op lokaal niveau volgt een gebiedsgerichte aanpak op de landelijke en provinciale aanpak om de stikstofdepositie in het gebied verder te verminderen.

Het Brabants Programma Landelijk Gebied (BPLG)

Met het Nationaal Programma Landelijk Gebied wordt gewerkt aan het verbeteren van natuurkwaliteit, een robuuster en gezonder watersysteem en een klimaatneutraal landelijk gebied.

Het Rijk besluit september 2024 te stoppen met het NPLG en komt met een alternatief voor natuurbehoud en stikstofreductie. Ondanks de onzekerheden rondom het NPLG heeft de provincie aangegeven door te gaan met het gebiedsgericht werken.

Op provinciaal niveau is het Brabants Programma Landelijk Gebied (BPLG) opgesteld om aan de natuurdoelen te voldoen. Het voorontwerp geeft richting aan hoe de doelen bereikt kunnen worden en welke veranderingen daarvoor nodig zijn. In het BPLG staan drie structurerende keuzes die richting geven aan de ruimtelijke ontwikkeling en omgevingskwaliteit van het landelijk gebied:

1. Water en bodem sturend voor de inrichting en het gebruik van de ruimte
2. Herstel van natuur en versterken biodiversiteit
3. Gebiedsgericht perspectief voor de landbouw

In het provinciale Bestuursakkoord is opgenomen dat er plangebieden rondom Natura 2000-gebieden moeten komen met een multifunctioneel landgebruik. Om het doelbereik voor water, bodem en natuur te halen, zijn overgangszones rondom de Natte Natuurparels en beekdalen in dit verband relevant. De GGA is één van de instrumenten om invulling te geven aan de plangebieden. Het BPLG is nu nog een voorontwerp, de planning is eind 2024 een ontwerp BPLG te hebben.

Opgave voor het gebied

Voor het plangebied hebben we vijf thema's geïdentificeerd. Deze thema's zijn gebaseerd op de wettelijke opgaven (in voorgaand hoofdstuk beschreven) en bestuurlijke ambities van waterschappen en gemeenten. Gebiedspartners hebben aangegeven wat de belangrijkste opgaven zijn per thema. Een beschrijving volgt hieronder.

- Natuur
- Water
- Stikstof
- Leefbaarheid
- Landbouw

Natuur opgaven

Dat het niet goed gaat met de Regte Heide & Riels Laag is duidelijk, maar wat is nu het probleem? Om die vraag te beantwoorden wordt kort stilgestaan bij zes aangrijpingspunten voor natuurherstel:

1. Optimalisatie hydrologisch systeem

Binnen de Regte Heide & Riels Laag is de hydrologie niet op orde en dan gaat het om zowel de waterkwantiteit als -kwaliteit. Bij een tekort aan water is er sprake van verdroging waardoor de omstandigheden te droog worden gelet op de specifieke habitattypen die zijn aangewezen binnen het N2000-gebied en krijgen soorten die houden van droge voeten de kans om het habitatype weg te concurreren. Het gaat niet alleen om watertekort, maar ook grote schommelingen in waterstanden, onder andere door klimaatverandering en de inrichting van het huidige systeem. Het is van belang dat het systeem wordt aangepast om deze schommelingen beter op te vangen. Als vennen langdurig droogstaan is het bijvoorbeeld onmogelijk dat er venvegetatie ontstaat. Vroegtijdige droogval in de voorzomer betekent dat larven van libellen en kikkervisjes sterven. Bij een slechte waterkwaliteit kan je denken aan bijvoorbeeld een tekort aan magnesium of calcium, wat zorgt voor een slechte gezondheid van de planten, of juist een overschot aan nitraat en fosfaat, wat zorgt voor oeverwoekering door bijvoorbeeld grassen.

2. Vergroten areaal en verbinding

Ook het oppervlak van natuurlijk ingerichte gebieden en de verbinding met de Regte Heide & Riels Laag moet verbeterd worden. Door de sterke scheiding tussen het natuurgebied en de omliggende omgeving is het erg lastig, zo niet onmogelijk voor planten en dieren om de oversteek naar andere gebieden te maken. Hierdoor wordt de uitwisseling van genen gelimiteerd en worden populaties vatbaarder voor bijvoorbeeld ziektes. Daarnaast kunnen gebieden ook minder makkelijk gekoloniseerd worden door nieuwe soorten. De nog resterende opgave voor Natuurnetwerk Nederland, Natuurnetwerk Brabant, Natte Natuurparels, Bossenstrategie en Ecologische verbindingzones moeten daarom in dit proces worden meegenomen.

3. Vergroten dynamiek en diversiteit

De dynamiek en diversiteit van planten en diersoorten kunnen binnen het Natura2000-gebied gerealiseerd worden en zijn ook al grotendeels in orde. Het gaat hierbij om de kleine verschillen in het landschap (gradiënten), zodat overal net andere condities ontstaan. Hierdoor kan een grote verscheidenheid aan planten en dieren haar plek vinden in het gebied en hebben soorten de mogelijkheid om 'uit te wijken' naar andere locaties als de omstandigheden veranderen.

4. Verminderen input nutriënten en chemische stoffen en herstel van schade

Het verminderen van de input van nutriënten en chemische stoffen maar ook het herstellen van schade aan de natuur zijn belangrijke aandachtspunten binnen de Regte Heide & Riels Laag. Stikstofdepositie zorgt in het gebied voor twee zaken: verzuring en vermesting. Als de verzuring te ver gaat (en dat gaat het op sommige locaties al), ontstaan er zelfs giftige omstandigheden voor planten, waardoor ze verdwijnen. Ook spoelen stoffen als magnesium en calcium makkelijker uit, waardoor deze niet meer te bereiken zijn voor de planten. De vermesting zorgt daarnaast dat bijvoorbeeld grassen de kans krijgen om de andere vegetatie weg te drukken. De combinatie van verzuring en vermesting zorgt zowel voor een dominantie van vegetatie als pijpenstrootje als voor lagere kwaliteit. Dit heeft er onder andere voor gezorgd dat minder insecten op de heide kunnen overleven. Naast stikstofdepositie gaat dit aandachtspunt ook over de aanvoer van nutriënten via bijvoorbeeld het oppervlaktewater en de ganzen rondom de vennen, maar ook over het inwaaien van gewasbeschermingsmiddelen en van medicijnresten in ontlasting van honden en paarden van de recreanten (met als gevolg dode mestkevers).

5. Herstel van biotische kwaliteit

De biotische kwaliteit van het gebied gaat achteruit door bovengenoemde oorzaken, maar daarnaast spelen ook verstoring door recreanten, verlichting en defensie een rol. Hierbij worden voornamelijk de dieren binnen het Natura 2000-gebied bedreigd.

6. Aanpak exoten

Als laatste punt van aandacht geldt de aanpak van exoten. Met name het grijs kronkelsteeltje, watercrassula en de Amerikaanse rivierkreeft bedreigen het natuurgebied. Deze soorten kunnen makkelijk uitbreiden en drukken hierbij belangrijke soorten uit het gebied weg.

Water opgaven

Droogte en waterkwaliteit

De beschikking over voldoende water (niet teveel, niet te weinig) van goede kwaliteit is op dit moment in Noord-Brabant niet meer vanzelfsprekend. Naast dat de natuur water nodig heeft hebben wij water nodig om te drinken, voor de voedselproductie en om te recreëren. De droge zomers van 2018, 2019 en 2020 laten zien dat een gebrek aan water niet ondenkbaar is. Een tekort aan water kan de aanleiding zijn tot een verbod om water te onttrekken als dit nodig is om de drinkwatervoorziening veilig te stellen en de natuur te beschermen.

De droogte was aanleiding voor de Brabantse grondwaterpartners om een adviescommissie te vragen de consequenties in beeld te brengen met behulp van experts. In de toekomst zullen we steeds vaker de negatieve consequenties van droogte ervaren voor onze natuur, landbouw, industrie en huishoudelijke consumptie (bron: Zonder water geen later. Naar een omslag in het (grond)waterbeheer in Noord-Brabant, adviescommissie Droogte, 2022).

Ook het verbeteren van de waterkwaliteit is een wettelijke opgave (KRW als richtlijn). Het is bekend dat de waterkwaliteit in het plangebied niet overal even goed is. Dit komt onder andere door het uitspoelen van nutriënten en andere stoffen die in het grond- en oppervlaktewater terecht komen. De waterkwaliteit vraagt om maatregelen waardoor (natuurlijke) zuivering plaatsvindt, betere handhaving en monitoring van water wat vanaf het brongebied richting het Natura2000- gebied stroomt.

Water- en bodemsysteem herstellen en klimaatbestendig maken

Om het water- en bodemsysteem te herstellen en klimaatbestendig te maken, moet het hele (grond) watersysteem met bijbehorende kwelstromen weer beter gaan functioneren. Bij het opstellen van een streefbeeld door de waterschappen voor het jaar 2050 (zie grondwaterconvenant en bouwsteen water en bodem sturend voor het BPLG) is de wens de natuurlijke hydrologische werking van het water- en bodemsysteem te optimaliseren (zie ook het Regionaal Water en Bodem Programma (RWP)). Technische ingrepen kunnen ook overwogen worden als het op natuurlijke wijze niet lukt om extra water vast te houden en te laten infiltreren. Waterkwaliteit verbeteren vergt op korte termijn gebruik van diverse innovatieve technieken en aanpassingen van grondgebruik of aanpassing van te gebruiken middelen.

'Het herstel van de waterhuishouding' en 'klimaatbestendig' vragen om ruimtelijke aanpassingen in Brabant en dus ook in het gebied rondom de Regte Heide & Riels Laag. Het opvangen en vasthouden van water zal consequenties hebben voor het bestaande grondgebruik (en gebruik van bodem) in het plangebied rondom de Regte Heide & Riels Laag. Dit treft niet alleen de agrarische sector maar ook woongebieden, bedrijventerreinen en natuur. De systeemaanpassingen die nodig en nuttig zijn verschillen per watersysteem- eenheid. Hier komen we later in deze visie op terug.

Drinkwateronttrekking

Grondwateronttrekking voor drinkwater is noodzakelijk om te voorzien in drinkwater voor alle Brabanders en Brabantse bedrijven. Brabant Water heeft op dit moment een vergunning om 18 miljoen kuub grondwater op te kunnen pompen op de locatie Gilzerbaan en 2 miljoen te Gilze. Dit is van invloed op het plangebied en Natura 2000-gebied (bron: grondwaterconvenant 2021- 2027). Alle gebiedspartners, inclusief Brabant Water, zetten zich in voor een robuust watersysteem zodat de onttrekkingen mogelijk blijven. In het Grondwaterconvenant zijn daar afspraken over gemaakt.

Aanvullend zetten partijen zich in om het drinkwatergebruik naar beneden te brengen door bewust watergebruik (bij bedrijven en particulieren). Brabant Water verkent de mogelijkheid om gebruik te maken van aanvullende bronnen (brakwater en zeewater) om de groei van de drinkwatervraag op te vangen.

Brabant Water voert een uitgebreid monitoringsprogramma uit op de Regte Heide. De resultaten geven inzicht in het functioneren van het ecohydrologisch systeem. Brabant Water stelt de resultaten van dit onderzoek beschikbaar voor de nog uit te voeren Landschaps Ecologische Systeem Analyse.

stikstof opgave

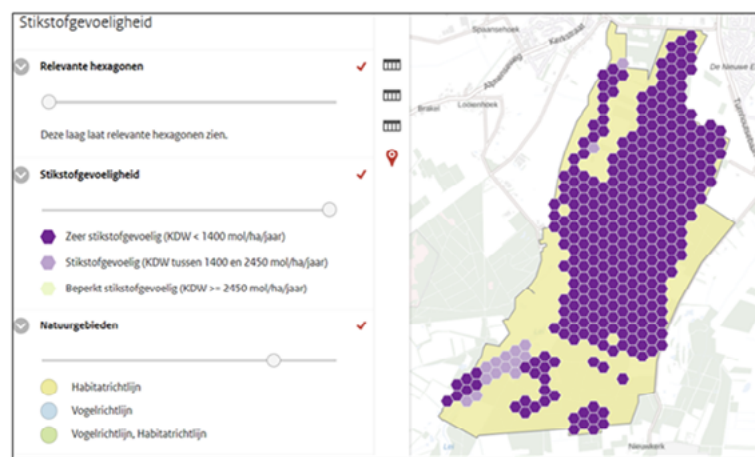
Effect stikstof op natuur en bodem

De te behouden habitats in Regte Heide & Riels laag zijn stikstofgevoelig. Vermesting van natuurgebieden is een negatieve verrijking van het ecosysteem door stikstofdepositie. De toename van stikstof door aanvoer vanuit de lucht of het regenwater zorgt voor een extra groei van planten. Als de stikstofdepositie boven een bepaalde waarde (kritische depositiewaarde) uitkomt, zijn significant negatieve effecten niet uit te sluiten. Vanwege de concurrentieverhoudingen tussen plantensoorten kan dit ertoe leiden dat bepaalde plantensoorten uitsterven. Habitattypen kunnen hierdoor verdwijnen of ongeschikt worden als leefgebied voor bepaalde dieren en schimmels. Stikstofdepositie zorgt daarnaast voor een verstoring van de mineralenbalans in de bodem. Door te veel stikstof wordt de grond zuurder en verdwijnen mineralen.

Het plaatje geeft de ligging aan van de stikstofgevoelige habitats in het Natura 2000 gebied (bron: Aerius monitor, 2023). Voor dit gebied zijn acht verschillende stikstofgevoelige habitats aangewezen die behouden of verbeterd moeten worden.

Op dit moment gelden de volgende KDW voor de te behouden/te verbeteren Habitats¹:

H3130	Zwakgebufferde vennen	500 mol/ha/j	zeer gevoelig
H3160	Zure vennen	714 mol/ha/j	zeer gevoelig
H4010A	Vochtige heide	1.071 mol/ha/j	zeer gevoelig
H4030	Droge Heiden	714 mol/ha/j	zeer gevoelig
H7150	Pioniersvegetaties met snavelbiezen	1.071 mol/ha/j	gevoelig
H91E0C	Vochtige alluviale bossen	1.857 mol/ha/j	gevoelig
H6410	Blauwgraslanden	786 mol/ha/j	zeer gevoelig
H7140a	Trilvenen	1.214 mol/ha/j	zeer gevoelig

Stikstofgevoeligheid Regte Heide / Riels Laag

KDW doelen en Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof

De provincie heeft eind 2023 een consortium¹ opdracht gegeven om het effect in beeld te brengen van de stikstofaanpak. Om de KDW-doelen te behalen is meer dan 50% reductie nodig op de Regte Heide & Riels Laag. Het consortium berekent ook het effect voor de hele Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0, waardoor de (rest)opgave binnen het GGA-gebied en de Regte Heide & Riels Laag inzichtelijk wordt. Omdat 29% van de depositie op de Regte Heide & Riels Laag vanuit Noord-Brabant komt, kunnen maatregelen in het kader van de BOS 2.0 een relevante bijdrage leveren aan de vermindering van de stikstofdepositie. De uitkomsten van de doorrekening verwachten we rond de eind 2024.

Leefbaarheid als opgave

Het gebied kent naast fysieke opgaven ook een belangrijke maatschappelijke opgave: het behoud of versterken van de leefbaarheid. Een sterke sociale gemeenschap in een economisch gezond gebied naast een duurzaam, milieutechnisch en landschappelijk gezond gebied. Een vitale, gezonde en aantrekkelijke leef- en werkomgeving. Daarbij geldt dat groene ruimtes en natuur van waarde zijn voor de gezondheid en het welzijn van mensen. Voor de leefbaarheid is het van belang dat we perspectief bieden aan de agrarische sector en andere ondernemers. En dat we de kernwaarden van het landelijk gebied behouden zoals de identiteit van de dorpen in het GGA gebied, Riel, Goirle, Alphen en Baarle-Nassau.

De leefbaarheid kan onder druk komen te staan door de vele opgaven en ontwikkelingen die zich in het landelijk gebied voortdoen. Daar horen ook de fysieke opgaven vanuit het GGA-proces bij. Maar tegelijkertijd kunnen die opgaven en ontwikkelingen ook kansen bieden voor de leefbaarheid van het gebied, en is het zaak die te verzilveren. Er moet bij ingrepen dus ook worden stilgestaan bij de maatschappelijke impact. Uit het GGA-proces blijkt een sterke sociale betrokkenheid vanuit inwoners en ondernemers in het gebied. Deze betrokkenheid en de kennis is een kans bij het nader uitwerken van oplossingsrichtingen en maatregelen.

Er moeten mogelijkheden worden geboden voor levensvatbare bedrijvigheid, passend bij het perspectief van het (deel)gebied. Wat passend is, zal per deelgebied verschillen (en overlappen). Met betrekking tot de agrarische bedrijvigheid kunnen verbreding, specialisatie of nieuwe economische functies bijdragen aan de vitaliteit van het gebied.

In het plangebied zijn vier dorpen (Alphen, Riel, Goirle en Baarle- Nassau) terug te vinden met een levendige kern en culturele activiteiten. Het voorzieningenniveau moet op orde blijven ook vanwege de sociale samenhang en de (ruimte voor) sociale contacten. Het betreft een gebied met historische waardevolle elementen die we willen versterken en behouden zoals het Schijnvliegveld de Kiek, het Bels Lijntje (oude spoorlijn en nu fietspad), de landgoederen, de grafheuvels, de herkenbare historische verkaveling en smokkelroutes richting België. We mogen trots zijn op deze cultuurhistorische waarden, maar moeten er ook zuinig op zijn. Bovendien kunnen ze een belangrijke inspiratiebron zijn voor nieuwe ingrepen in het gebied.

¹ Het consortium bestaande uit Wageningen universiteit, Pouderoyen Tonnaer, Wing en Tauw is ingeschakeld om inzicht te geven in de stikstofopgave voor de GGA Regte Heide / Riels Laag.

De omgevingsvisie van Goirle laat ambities en opgaven zien voor een beleefbaar platteland, wonen, kwaliteit van de leefomgeving, het versterken van het historische landschap en zonering van de recreatie. De woningbouwopgave in Brabant is groot, en zo ook het gebied in Goirle dat aan de noordzijde onderdeel is van het stedelijk milieu. Voor de woningbouwopgaven wordt gekeken naar mogelijkheden in het stedelijk gebied, maar uitbreiding is niet uitgesloten. Om bij te dragen aan de nationale en regionale woningbehoefte wil de gemeente Goirle ruimte bieden voor uitbreiden in de Spaanse Hoek, Riel Zuid, Riel Noord. Het Riels Kwadrant is aangemerkt als schuifruimte Sportvoorzieningen. Mocht blijken dat de realisatie van de beoogde uitbreidingslocaties aan de hand van nieuwe inzichten en opgaven vanuit het Natura20000-gebied beperkt wordt en/of niet mogelijk is, zal samen gekeken moeten worden naar oplossingen.

Verder kan nagedacht worden over wat het stedelijk gebied kan betekenen voor het landelijk gebied en de opgaven die binnen dit GGA-proces spelen zoals inzetten op het verminderen van verhard oppervlakte (ontstening) en het afkoppelen van regenwater.

Recreatie en beleefbaarheid gebied

De betrokken gemeentes Goirle, Tilburg, Alphen-Chaam en Baarle-Nassau onderschrijven alle vier (in hun omgevingsvisies) de recreatieve waarde en potentie van het gebied. Niet alleen de aanwezige natuur, maar ook door de aanwezige recreatieve voorzieningen, levendige kernen, cultuurhistorische waarden en landschappelijke diversiteit.

Tegelijkertijd wordt er in de Natuurdoelanalyse geconstateerd dat recreatie op sommige plekken in het Natura2000 gebied een drukfactor is. Door te investeren in rondom het Natura2000 gebied, kan bijgedragen worden aan het ontlasten van Het Natura2000-gebied en tegelijkertijd een impuls worden gegeven aan het omringende gebied. Een vorm van recreatiezonering voor een groter gebied kan hieraan bijdragen.

Op dit moment lopen beperkt aantal recreatieve paden langs het Natura 2000-gebied, waardoor de waardevolle natuur ook kan worden beleefd. De routes in het natuurgebied zijn overwegend ingericht voor extensieve recreatie zoals zandpaden. Buiten het gebied gaat het om fietspaden bijvoorbeeld langs het Bels Lijntje en richting Tilburg en oude kasseienwegen en zandpaden. Dichter bij de kern van de natuurgebieden zijn recreatieve mogelijkheden extensiever dan verder weg met een groene landschappelijke buffer rondom de meest kwetsbare natuurgebieden. Voor de toekomst zien we een opgave om te voorkomen dat het Natura 2000-gebied te massaal bezocht gaat worden.

Door de gemeentes wordt ook de wens uitgesproken om de zichtbaarheid van de landschappelijke diversiteit te versterken. Er liggen kansen om door goedgekozen routes, investeringen in groenblauwe dooradering en goede landschappelijke inpassing van ontwikkelingen het gehele gebied aantrekkelijker te maken. Uiteraard moet ook oog zijn voor landbouwkundig gebruik. De agrarische sector is van oudsher beheerder van het landschap. Om de kwaliteit van de leefomgeving te behouden is het van belang om de achteruitgang van de natuur tegen te gaan en de agrarische sector te behouden. Dan is ook verkeersveiligheid in combinatie met bereikbaarheid van bedrijven en percelen een thema. En er moet een goede balans zijn tussen levendigheid en leefbaarheid.

Landbouw opgave

Perspectief behouden en creëren

Landbouw heeft van oudsher een belangrijke functie in het buitengebied zowel economisch als in het beheer. De opgave is het behalen van de doelen (natuur, water en stikstof) met perspectief voor de landbouw. Ondernemers kunnen zelf bepalen hoe zij invulling geven aan een toekomst bestendige en duurzame landbouw zolang doelen worden bereikt. Om per bedrijf aan doelstellingen te voldoen zijn verschillende transitiepaden beschreven, zie bijlage 5.

Het plangebied is divers en opgaven zijn verschillend van aard. Vanwege de opgaven lijken de transitiepaden die bijdragen aan een meer extensieve grondgebonden manier van landbouw (natuurinclusieve landbouw en biologisch plus) het meest voor de hand liggend in gebied 1. Verder van de heide in gebied 1 zijn ook andere transitiepaden denkbaar. Deze transitiepaden sluiten het beste aan bij het de wateropgave en de realisatie van ecologische verbindingszones. Dit past ook binnen het Beleidskader Landbouw en Voedsel. In het zuidwestelijk deel, gebied 2, kunnen alle transitiepaden bijdragen aan de gebiedsdoelen. In dit gebied liggen er veel kansen voor verbreden landbouw. In het zuidoostelijk deel, gebied 3, zijn ook alle transitiepaden mogelijk maar gezien de gebiedsopgaven en de aard van de bedrijven in het gebied zal hier meer dan in gebied 2 de nadruk komen te liggen op innovatie en hightech als transitiepaden naar een duurzamere landbouw en is minder ruimte voor nevenactiviteiten in bijvoorbeeld de recreatieve of educatieve sector.

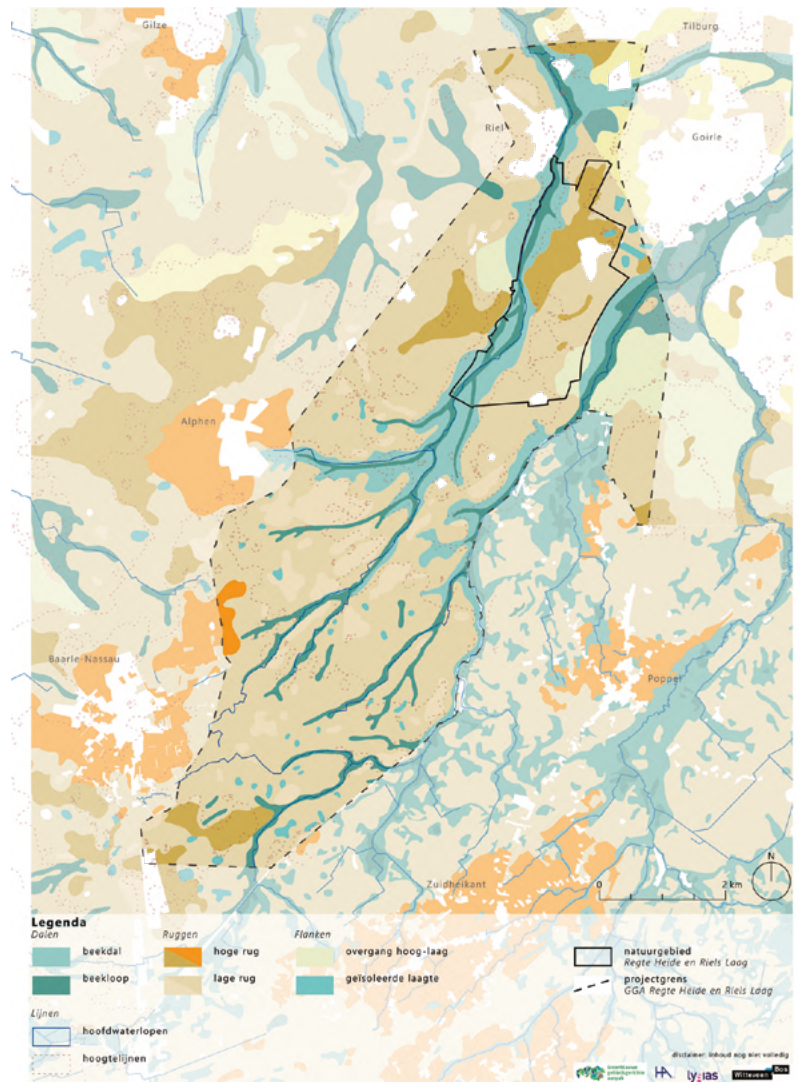
De analyse

Beschrijving watersysteem-eenheden en gebiedsprofiel

Om tot herstel van de waterhuishouding te komen worden verschillende maatregelen voorgesteld, afhankelijk van de watersysteem-eenheid en de lokale omstandigheden, zoals bodemgesteldheid en samenstelling. Er zijn drie verschillende watersysteem-eenheden, namelijk beekdal, rug en flank. In het plangebied rondom de Regte Heide & Riels Laag vinden we met name ruggen en beekdalen en in mindere mate flanken, deze zijn op de kaart hiernaast aangegeven. De flanken liggen westelijk van Goirle (klein oppervlak, waar het bedrijventerrein de Katsbogten ligt), onder Riel (klein oppervlak, tussen het stroomgebied van de Oude Leij en de heide) en in Landgoed Nieuwkerk (groot oppervlak).

Het gebiedsprofiel (zie plaatje volgende pagina) geeft een globale weergave van het gebied als je van schuin linksonder naar rechtsboven over de heide heen gaat, van Baarle-Nassau naar Goirle/Tilburg. Deze globale weergave geeft inzicht in het systeem van bodemlagen, bodemgebruik en watersysteem-eenheden. In het profiel lopen ook twee breuklijnen in de bodem waar de aardlagen verschoven zijn.

Het gebiedsprofiel geeft ook inzicht in waar maatregelen een belangrijk effect hebben, bijvoorbeeld om tot herstel van de waterhuishouding te komen. Het is van belang om water te laten infiltreren en de diepere grondlagen bereiken in verband met drinkwatervoorziening. Ook het bereiken van de minder diepe grondlagen is van belang voor het zuiveren van water, de basisafvoer voor beken, en afvlakken van piekafvoeren en de mogelijkheid dat water weer aan de oppervlakte komt als kwel. Dit komt ten goede aan de landbouw en de natuur. Water dat in de winter valt kan op deze manier opgeslagen worden in de bodem voor drogere tijden in de zomer, wat helpt in het tegengaan van effecten van klimaatverandering. De lagen in de bodem staan met elkaar in verbinding, al weten we door de breuklijn die door het gebied loopt niet precies hoe.

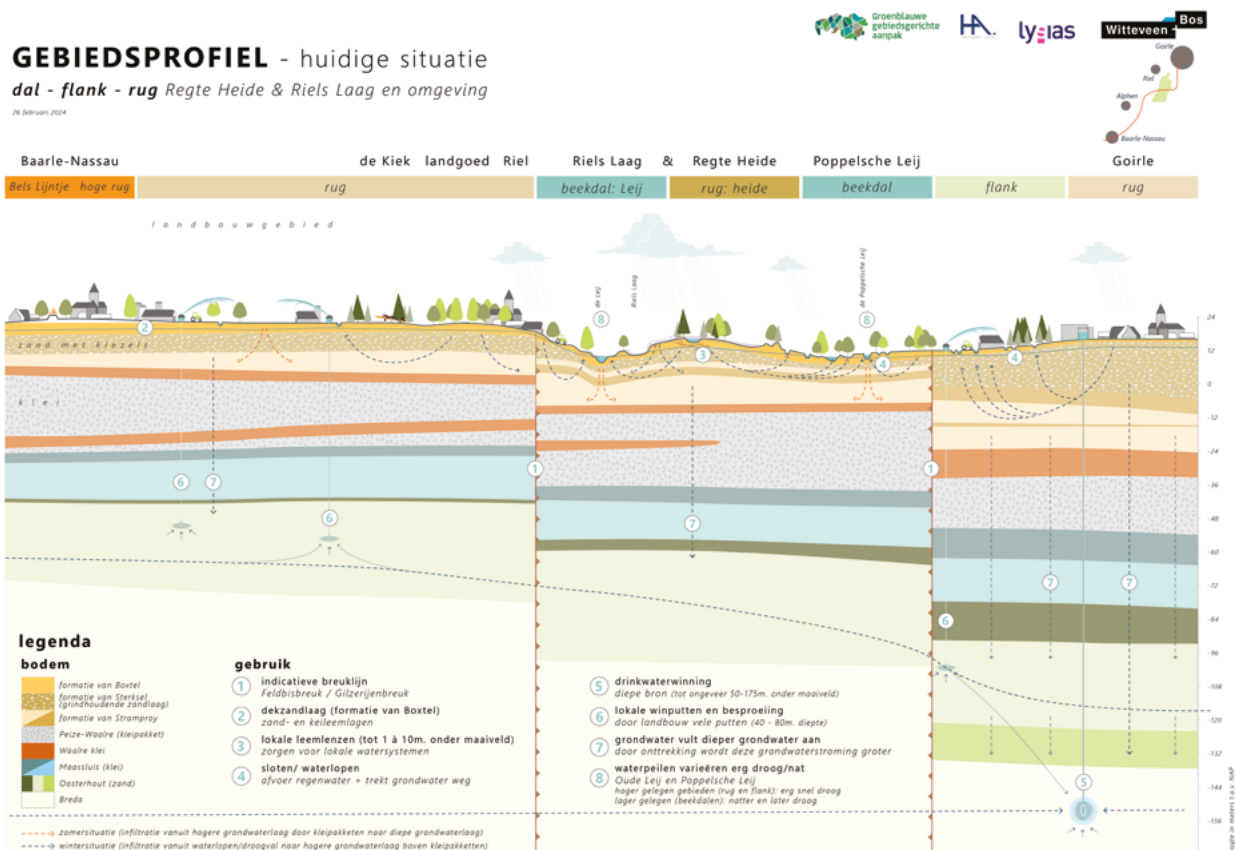

Over het algemeen kun je zeggen dat ruggen moeten worden ingericht om water vast te houden en te infiltreren met alleen afvoer in pieksituaties. Het geïnfiltreerde water kan later in het seizoen lager (in het beekdal) in het systeem aan de oppervlakte komen als kwel en/of bijdragen aan de basisafvoer van de beken. Het afwateringssysteem in de ruggen wordt niet meer afgestemd op de laagste delen. De lokale laagten worden juist gebruikt om water vast te houden en te bergen bij afvoerpieken.

De flanken zijn belangrijk om water te laten infiltreren en vertraagd af te laten voeren. Het afwateringssysteem in de flanken wordt dan ook niet meer afgestemd op de laagste delen. De lokale laagten worden juist gebruikt om water vast te houden en te bergen.

In de beekdalen moeten de grond- en oppervlaktewaterstanden zo hoog mogelijk worden, dit is van nog groter belang bij het Natura 2000-gebied en de Natte Natuurparels om tegendruk te geven, of om het water zo lang mogelijk in de natuur te kunnen houden. Afvoerpieken kunnen worden opgevangen in het beekdal en de natuurlijke afvoerdynamiek wordt hersteld.

Er zijn ruimtelijke relaties tussen deze drie eenheden. Vanuit een rug stroomt het (grond-)water via de flanken naar een beekdal (= deelstroomgebied). Deze ruimtelijke relaties via grondwater en waterlopen/beken zijn relevant om de waterkwaliteit in de beken te kunnen verbeteren. Vervuiling via het grondwater kan voorkomen worden door minder gebruik en uitspoeling van nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen en andere vervuilingbronnen, of door het water te zuiveren.

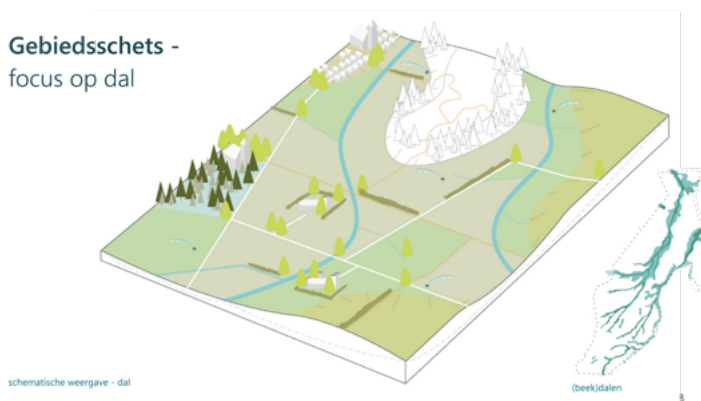
Verskil in maatregelen voor tussen dal en rug

Vanwege de verschillende gebiedsprofielen verschillen de maatregelen per dal, flank en rug. In de bijlage staat een uitgebreide lijst met maatregelen voor dalen en ruggen.

Hier beschrijven we een aantal belangrijke maatregelen voor het dal. Voor natuurherstel is bijvoorbeeld het aanleggen van een natte ecologische verbindingszone en realisatie van het NNN/NNB van belang en het uitbreiden naar een zo natuurlijk mogelijk en robuust beekdal. Voor de waterhuishouding gaat het om ruimte voor de beek en beek(dal)herstel en het verminderen van de drainerende werking.

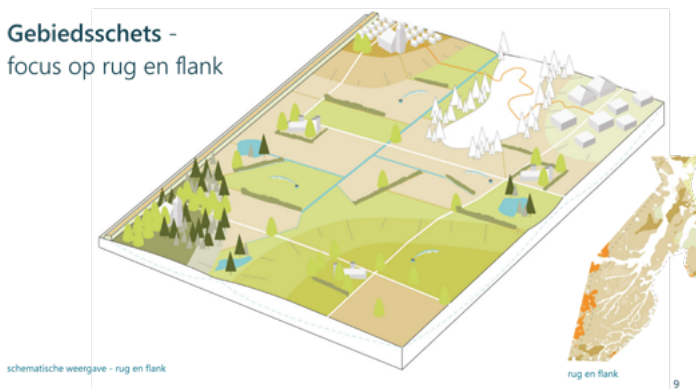
Het her en der beplanten in de zone rondom de heide helpt met het verminderen van stikstof depositie. Het veranderen van het (agrarische) grondgebruik is nodig vanwege de noodzaak het grondwaterpeil te verhogen en meer of vaker water te bergen. Het overgaan van akkerbouw naar graslanden voor beweiding en hooien of alleen gewassen die tegen nat kunnen en geen kunstmest en gewasbeschermingsmiddelen nodig hebben, passen in het beekdal. Het uitbreiding van het Groenblauwe netwerk past bij vernatten en ook goed bij de ambitie van een beleefbaar platteland.

Gebiedsschets -
focus op dal

Op de rug gaat het om de toename van natuurontwikkeling door het toevoegen van ecologische stapstenen en een droge ecologische verbindingszone. Op de ruggen moet het water zoveel mogelijk de kans krijgen om te infiltreren, door het op te vangen en vast te houden. Ook moet de drainerende werking (het afvoeren van dat geïnfiltreerde grondwater) van het watersysteem worden verminderd. Ook

Gebiedsschets -
focus op rug en flank

waterbergen in lokale laagten en een gematigde afvoer na extreme buien is relevant om elders een toename van wateroverlast te voorkomen. De natuurwaarden en waterkwaliteit staan op dit moment onder druk. De verduurzaming van de landbouw moet leiden tot vermindering van de stikstof uitstoot en minder gebruik van bestrijdingsmiddelen. Bij vermindering van de stikstof uitstoot passen ook autoluwe routes en afwaarderen van wegen. Op de rug is ruimte voor nieuwe recreatieve mogelijkheden in de buurt van woningbouwontwikkeling om de druk op het Natura2000-gebied af te laten nemen. Dit deel van het gebied leent zich ook voor het versterken van de (historische) landschapselementen en het toestaan van nieuwe economische ontwikkelingen.

Project herinrichting Beekdal Poppelsche Leij

Het beekdalherstelproject Poppelsche Leij moet een belangrijke bijdrage gaan leveren aan het behalen van o.a. de KRW-doelen voor Regte Heide & Riels Laag en ook realisatie van NNP, NNB en de watertransitie uit het Waterbeheerprogramma 5 van het Waterschap De Dommel. Dit project, onder leiding van Waterschap De Dommel, bevindt zich in de voorbereidingsfase. Stichting Brabants Landschap heeft binnen eigen terrein reeds een aantal maatregelen uitgevoerd om water langer vast te houden en zij gaan nog meer interne (no-regret) maatregelen nemen om schade van verdroging en stikstofdepositie op de natuur te beperken. De NDA laat zien dat aanvullende maatregelen nodig zijn.

Het project moet een watersysteemoplossing bieden die voor de genoemde doelen nodig is. Zoals het vertragen van de waterafvoer en het verhogen van de waterstand en de stoomsnelheid in de beek in de zomer. En vernatting door vertragen van waterafvoer van hoog naar laag, het verhogen van de waterpeilen en daardoor grondwaterstanden in het beekdal en omliggende natuur zoals het aangrenzende natuurgebied de Regte Heide & Riels Laag (Natura-2000 gebied).

Vernatting is nodig voor de ontwikkeling van vochtig tot natte, soortenrijke beekdalvegetaties en voor behoud en herstel van specifieke doelsoorten in het Natura2000-gebied.

Inrichtingsmaatregelen die zullen worden verkend zijn onder andere het aanpassen van de vorm en ligging van de beek (de Poppelsche Leij), het dempen en verondiepen en verplaatsen van overige watergangen en greppels. Daarnaast het afgraven van de voedselrijke toplaag in het gebied voor verschraling. Van de maatregelen zal ook worden bepaald welke uitstralingseffecten ze hebben en dus ook in welke mate dit de andere functies en belangen binnen en buiten het projectgebied raakt.

De visie

Deze paragraaf toont de visie voor het plangebied. De visie is gebaseerd op een indeling van het plangebied in drie gebieden, die we aanduiden als '1. rondom Natura 2000- gebied,' '2. zuidwest van het Natura 2000- gebied' en '3. zuidoost het Natura 2000- gebied'. Deze indeling is gebaseerd op het huidige grondgebruik, de gebiedsanalyse, het watersysteem en de ligging van de kwetsbare habitats. Na een korte toelichting op de visiekaart volgt een beschrijving van de drie gebieden met een ontwikkelrichting, koppelkansen en knelpunten. In de bijlage is ook nog een toekomstperspectief voor vijf thema's opgenomen met mogelijke maatregelen op de kaart.

Visiekaart

De visiekaart toont het gewenste ruimtegebruik in de toekomst. Op de kaart staan de contouren van de indeling in drie gebieden en het Natura 2000-gebied. Deze gebieden worden hierna beschreven met een ontwikkelrichting en de aanwezige koppelkansen en knelpunten. De pijlen op de kaart geven de natuurlijke verbinding met andere gebieden aan. Een aantal andere kenmerken zijn:

- In het hele plangebied is te zien: de Groenblauwe Dooradering², ruimte voor de beken, realisatie Natuurnetwerk Nederland/Natuurnetwerk Brabant, uitbreiding en verbetering van de ecologische verbindingzones³, waaronder ecologische stapstenen⁴ en gebruik van de lokale laagten⁵.
- Op enkele plekken, bijvoorbeeld gelijk boven het Natura 2000-gebied aan de westkant en bij de Poppelsche Leij, bevinden zich belangrijke gebieden voor het herstel van de waterhuishouding.
- Bij de geplande (woning)bouwlocaties, bijvoorbeeld die langs de Oude Leij, moet worden onderzocht op haalbaarheid, het effect op de waterhuishouding, natuur en de noodzaak van het nemen van aanvullende maatregelen voor de waterhuishouding en klimaatadaptatie.
- Ook moet worden onderzocht hoe we specifieke gronden in lokale laagten en de flanken in het landschap kunnen benutten voor natuur- en waterherstel. Het waterpeil wordt niet meer afgestemd op de laagste delen in het gebied.
- De mogelijke uitbreidingen van het recreatienetwerk (om het Natura 2000-gebied te verlichten) en de cultuurhistorische elementen, om een aantrekkelijk platteland te creëren.

² De Groenblauwe Dooradering is een netwerk van kleine landschapselementen in het landelijk gebied.

³ Een ecologische verbindingzone is een verbinding tussen natuurgebieden (met nieuwe of herstelde natuur) die deel uitmaken van de ecologische hoofdstructuur.

⁴ Stapstenen zijn kleine oppervlaktes geschikte habitat voor een bepaalde soort, die deze toelaten om zich doorheen het landschap van het ene natuurgebied naar het andere te verplaatsen.

⁵ Dit zijn de lage plekken in hoger gelegen gebieden.

Visiekaart

GGA Regte Heide en Riels Laag

4 juli 2024

Legenda

Visiekaart Regte Heide & Riels Laag

Deelgebieden

- Natura2000-gebied
- gebied 1.
- gebied 2.
- gebied 3.

Topografie

- bebouwing
- bos (loofbos/naaldbos)
- heide
- natuurlijk grasland
- geïsoleerde laagte
- landschapselementen
- oppervlakte water

Water

- ruimte voor de beek vernatten (in beekdal)
- Leij en Poppelsche Leij
- geïsoleerde laagtes (vasthouden en infiltreren)
- monitoring waterkwaliteit
- water vasthouden/tegendruk organiseren
- tegendruk Katsbogten

Landbouwtransitie

Transitie in de landbouw geldt voor het hele gebied, zie bijbehorende tekst 'toekomstperspectief op de landbouw'. Deze zijn niet plekspecifiek.

Natuur

- omzetten landbouw naar natuur
- natuur areaal
- Natura2000-gebied
- NNB-opgave
- ecologische verbingszone (nat)
- ecologische verbingszone (droog)
- ecologische stapstenen (Bels Lijntje)
- landgoedontwikkeling
- groen-blauwe dooradering
- bosmantel

(be)leefbaar dorp en platteland

- woningbouwlocaties
- 1. Riel Noord
- 2. Spaansehoek
- 3. Riel Zuid
- 4. Riels Kwadrant
- recreatieve hotspot
- 1. natuurpoort
- 2. Klooster Nieuwkerk
- recreatief routenetwerk wandel-/fiets-/ruiternetwerk
- lokale rondjes 1-5km. vanuit woonkernen
- cultuur- en historische beleving smokkelroutes, grafheuvels de Kiek, Riel, Bels Lijntje
- historische stedenbouw
- historisch waardevol landschap Bels Lijntje, incl. gesloten stations

Grenzen

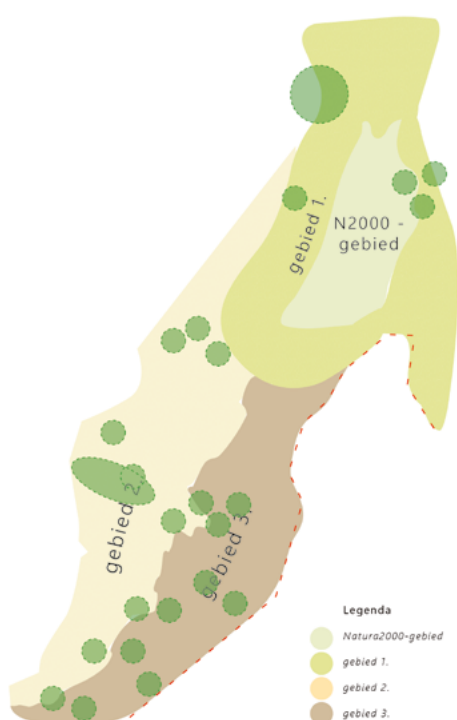
- breuklijn
- landsgrens Nederland - België
- Natura2000-gebiedsgrens Regte Heide & Riels Laag
- koppelkansgebieden
- wrijfpuntlocaties

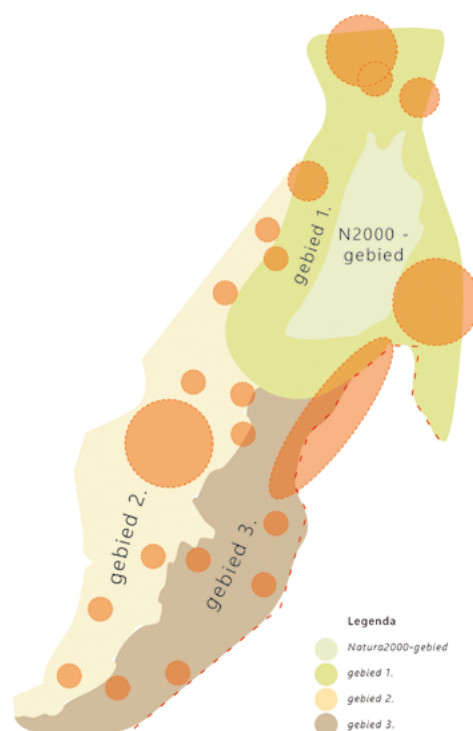
Koppelkansen en knelpunten

Koppelkansen en knelpunten werden zichtbaar toen we alle mogelijke maatregelen op de kaart zetten. Koppelkansen zijn gebieden waarin meerdere doelen bereikt kunnen worden (slimme combinaties). Bij knelpunten is er sprake van opgaves en ruimtegebruik die met elkaar lijken te botsen. De knelpunten vragen om verder onderzoek en bestuurlijke besluitvorming in de planuitwerking. Om tot besluiten te komen worden de effecten van het geplande en huidige ruimtegebruik verder onderzocht met een ecohydrologisch onderzoek. In de gebiedsomschrijving in het volgende hoofdstuk worden de koppelkansen en knelpunten, zichtbaar op onderstaande kaarten, per gebied uiteengezet.

Koppelkansen

Knelpunten

Gebied 1: Rondom het Natura 2000-gebied

Omschrijving gebiedsdeel

Kenmerkend voor dit gebied is de invloed van de beekdalen en de mogelijkheid het meest direct invloed uit te oefenen op het herstel van de waterhuishouding op de Regte Heide & Riels Laag. De stikstofuitstoot in dit gebied heeft meer directe invloed op het Natura 2000-gebied dan de gebieden zuidwest en zuidoost. In het gebied rondom het Natura 2000-gebied bevinden zich (op een enkeling na) kleinschalige agrariërs en veel gemengde bedrijvigheid. Ook is er landgoedontwikkeling met oog voor de natuur. Aan de zuidzijde van het heidegebied ligt een strook aan landgoederen (Nieuwkerk, De Hoevens, Gorp en Roovert, en Ooievaarsnest) en aan de noordzijde liggen Leijvennen en Landgoed Leijkant. Onder andere een gedeelte van Riel, het Riels Hoefke, De Kiek en het gebied rondom de Poppelsche Leij liggen in dit gebied.

Ontwikkelrichting: toekomstbeeld

In dit agrarisch cultuurlandschap ligt het accent op de transitie naar duurzame landbouw met een bijdrage aan natuurherstel, biodiversiteit, water en reductie van stikstof. Voor de agrarische sector denken we aan de volgende transitiepaden: natuur en landschap en/ of biologisch plus (zie bijlage 5) voor de ontwikkeling van boerennatuur. Verder van de heide zijn ook andere transitiepaden denkbaar.

De zone om het Natura 2000-gebied heen kan in de toekomst meer bescherming bieden aan het Natura 2000- gebied. De transitie naar een duurzame landbouw draagt in dit gebied bij aan natuur-, water- en landschappelijke kwaliteit. Continue aandacht en verbetering van de biodiversiteit is van groot belang. Ontwikkelingen die plaatsvinden mogen geen afbreuk doen aan de natuur en staan bij voorkeur juist 'in dienst daarvan'. We zetten in op meer dan 10% Groenblauwe dooradering.

In dit gebied, kiezen we voor het realiseren van agrarisch- natuur en landschapsbeheer voor de meer natte delen, en worden bosmantels en ecologische stapstenen aangelegd. Ook worden het NNB en de NNN opgaven gerealiseerd. We investeren in de natte en droge ecologische verbindingzones, wat betekent dat het Bels Lijntje als ecologische verbindingzone verder wordt versterkt en onder de A58 zowel de natte verbinding als de droge verbinding worden versterkt. In het gebied is ruimte voor uitbreiding van de bestaande landgoederen en natuurinclusieve landbouw. De recreatiemogelijkheden breiden we uit om de recreatiedruk binnen het Natura 2000-gebied te verminderen. Wandelaars worden uitgenodigd om te starten op locaties waar parkeren, horeca en wandelroutes bij elkaar komen bijvoorbeeld bij natuurpoorten of dorpskernen. Binnen het gebied wordt ruimte gegeven aan natuurgerichte initiatieven, zoals rewilding. We onderzoeken wat de effecten zijn van de gepland (woning)bouwlocaties, of ze door kunnen gaan en welke aanvullende maatregelen nodig zijn. We kijken hoe lokale laagten en flanken ingezet kunnen worden voor natuurlijke opvang van water.

Koppelkansen

- Eén van die kansen is om de geplande woningbouw te verbinden aan nieuwe mogelijkheden voor recreatie en klimaatadaptatie. In de opzet van de wijk wordt rekening gehouden met het opvangen van water zodat de woningbouwontwikkeling bijdraagt aan klimaatadaptatie. Door ruimte voor recreatie te ontwikkelen in het noorden en de aansluiting te maken met stadsbos 013 kan druk weggenomen worden van de heide. Dit kan met ecologische verbindingzones, die ook waarde hebben voor recreatie.
- Het gebied rondom Schijnvliegveld de Kiek en het terrein tussen de grens van het beekdal tot aan het Bels Lijntje (oude spoorlijn en nu fietspad) biedt mogelijkheden voor recreatie en kan toeristisch worden opgewaardeerd. Gedacht wordt aan fietspaden rondom het Schijnvliegveld, aan wandelpaden (door de zandwegen (deels) af te sluiten voor autoverkeer en wel bereikbaar te houden voor mindervaliden) en eventueel een rolstoelpad aan te leggen. Dit komt het beperken van de stikstofuitstoot dicht bij de heide ten goede.

Knelpunten

- De (woning)bouwlocaties moeten worden onderzocht op haalbaarheid, het effect op de waterhuishouding, natuur en de noodzaak van het nemen van aanvullende maatregelen voor de waterhuishouding en klimaatadaptatie. Onder andere dit kan worden onderzocht in een ESHA. In de ESHA wordt ook het effect meegenomen van het inzetten van specifieke gronden in de laaggelegen gebieden en de flanken van het landschap voor natuurherstel en herstel van de waterhuishouding in de laaggelegen gebieden. De Oude Leij tussen Riel en Goirle werkt als een trechter en drukt het water snel het gebied uit. We onderzoeken de mogelijkheid meer ruimte te geven aan het meanderen van de beek. Naar de toekomst moet hier verder worden ingezet op verder herstel van de waterhuishouding.
- Het gebied boven Riel kan worden ingezet voor ander grondgebruik dat ruimte geeft aan water en meer extensief in te zetten met ecologische waarden. Gedacht wordt om de percelen in te zetten als kruidenrijk grasland en vochtig hooiland. Het aanleggen van natuurtegels is nu lastig vanwege het gebrek aan ruimte.
- Ter hoogte van de Kiek liggen droge koppen waar nu voor agrarisch gebruik flink gesproeid moet worden in de zomer. Kavelruil 2.0, waterconservering of andere gewassen aanplanten kan hier de oplossing zijn. Ditzelfde geldt voor de percelen tot aan het beekdal ter hoogte van Riel aan de Oude Tilburgse baan.
- In de gebiedsontwikkeling Fokmast zijn al eerder keuzes gemaakt in het kader van waterhuishouding, natuurherstel, de locatie van voorzieningen zoals de puinbreker. Het bestemmingsplan lag recent ter inzage. Toch blijft dit gebied om aandacht vragen vanwege het effect op het Natura 2000-gebied en de noodzaak tot herstel van de waterhuishouding. In het gebied zijn een golfclub, een agrariër, hondenverenigingen, een gemeentewerf en een puinbreker gevestigd. We blijven monitoren wat het effect van deze activiteiten is op de Regte Heide. In het gebied liggen agrarische gronden die in de toekomst mogelijk van bestemming (moeten) wijzigen en een meer natuur inclusieve functie krijgen.

Gebied 2. Zuidwest van het Natura 2000-gebied

Omschrijving gebiedsdeel

Het gebied zuidwest van de heide is herkenbaar door het coulisselandschap en oude enclaves. Karakteristiek voor de oude landschappen zijn de bebouwingsconcentraties in de buurtschappen en het (relatief) kleinschalige landschap. In dit gebied zijn relatief veel agrarische bedrijven gevestigd. In het noorden loopt de begrenzing langs het Bels lijntje. In het noordelijke deel wordt landbouw afgewisseld met bossen, andere soorten groen en waterbergingsgebieden. De Oude Leij stroomt hier door het gebied.

Ontwikkelrichting: toekomstbeeld

De ontwikkelrichting is het bieden van perspectief voor de landbouw door het toestaan van combinaties met nieuwe economische dragers die passend zijn bij de kleinschaligheid van het gebied. Over het algemeen moet de landbouw verduurzamen en zorgen voor minder uitspoeling van nutriënten. De landbouw kan hier bijdragen aan het verbeteren van de waterhuishouding door verbeteren van de bodemstructuur. Individuele agrariërs kiezen daarbij voor hun eigen transitiepad dat past bij dit toekomstbeeld (zie bijlage transitiepaden). Dit gebied biedt agrariërs de meeste ruimte om hun eigen transitiepad en een richting te kiezen. Alle transitiepaden dragen bij aan de gebiedsdoelen, waarbij het gebied zich goed leent voor vormen met het verbreden van landbouw. Multifunctioneel is bijvoorbeeld een passend transitiepad waarbij naast natuur en landschap, biologisch plus ook een combinatie wordt gemaakt met educatie en recreatie. Ook stellen we ons voor dat hightech en innovatie een rol kunnen spelen in dit gebied.

Lokale laagtes in agrarische percelen worden niet meer actief ontwatert en het peil wordt niet meer afgestemd op de laagste delen, waardoor het water lokaal kan infiltreren. In de lokale laagten wordt groen aangelegd wat ook in de vorm van agrarisch natuur- en landschapsbeheer kan zijn en de plekken worden natter. Ter ondersteuning van de nieuwe economische dragers kan kleinschalige bebouwing worden toegevoegd in het gebied en is er ruimte voor nieuwe innovatieve collectieve woonvormen en/of werklocaties, die bijvoorbeeld duurzaam of biobased zijn. Hierbij kan gedacht worden aan functies als educatie, coaching of vergaderen. In het gebied wordt 10% groenblauwe dooradering (waaronder de lokale laagten) toegevoegd, cultuurhistorie krijgt meer ruimte en wordt zichtbaarder. In de toekomst is er meer ruimte voor toerisme met de aanwezigheid van routes en paden.

Ook de Regionale Energie- en Klimaatstrategie (REKS) kan een kans bieden voor dit gebied. Binnen de REKS wordt onder andere gewerkt aan het ontwikkelen van energiehubs. Deze energiehubs koppelen en combineren de opslag, overslag en distributie van energie. Onderzocht wordt of ook in Goirle en Riel voldoende capaciteit is om een dergelijke hub te creëren. Deze hub biedt kans om bij te dragen aan het doelbereik voor de Regte Heide. De REKS maakt namelijk ook een koppeling met bijvoorbeeld de transitie van de landbouw. Daarnaast worden algemeen geldende principes vastgesteld die te maken hebben met het herstel van watersystemen, het tegengaan van verdroging en hittestress.

Kringlooplandbouw, verbetering van de bodem, het watersysteem en de biodiversiteit zijn kansrijke onderwerpen om mee te nemen in de afweging van de ontwikkeling van energieclusters. In het zuiden wordt de gebiedsopgave uitgewerkt een bijdrage te leveren aan klimaat en landschap door water vast te houden, bossen geleidelijk, om te vormen naar loofbossen en open en agrarische jonge ontginningsgebieden om te vormen naar een kleinschalig landschap met agrarisch natuurbeheer, vennen, landgoederen, bossen en voedselbossen.

Koppelkansen

- Er liggen verschillende geïsoleerde laagten in het gebied. Deze laagten bieden kansen om in het agrarisch landschap (door boeren beheerde) ecologische stapstenen toe te voegen die worden gebruikt om water op te vangen en water te laten infiltreren.
- De (gemeente)bossen bieden een kans voor de bosomvorming van naaldbos naar loofbos.

Knelpunten

- In dit gebied is behoefte om de groenblauwe dooradering uit te breiden ter verbetering van de biodiversiteit en de (be)leefbaarheid van het platteland naar 10% en naast de perceel afscheiding en de bermen, de lokale laagten hiervoor te benutten. Afhangende hoeken maken het lastig om peilopzet te kunnen bewerkstelligen en maken dat beregening nodig is op hele percelen in droge tijden. Deze hoeken van de percelen zijn nu volwaardig onderdeel van het agrarisch areaal. Voor het landschapsbeheer is het van belang dat het agrarisch areaal groot genoeg blijft voor een vitale bedrijfsvoering of dat er anders financiële compensatie beschikbaar wordt gesteld.

Gebied 3. Zuidoost van het Natura 2000-gebied

Omschrijving gebiedsdeel

Dit gebied kenmerkt zich door de grotere schaal, het rechte lijnige karakter van de jonge ontginningen en het beperkter voorkomen van bebouwing. Enkele jonge ontginningslandschappen, zoals de Bedafse heide, kenmerken zich door een open karakter. De andere jonge ontginningen hebben een meer besloten karakter door bosaanplanting. Op de visiekaart is dit deel herkenbaar aan de bruine grondtoon. In dit gebied dragen alle transitiepaden bij aan de gebiedsdoelen maar gezien de aard van het gebied en de aanwezige agrarische bedrijven zal de nadruk in dit gebied, meer dan in gebied 2, komen te liggen op high tech open en gesloten landbouwbedrijven. Voor deze transitie is het van belang dat de agrarische sector steun krijgt van de overheid en door innovaties te erkennen, ook wanneer deze nog niet volledig zijn uitontwikkeld en de regelgeving achterloopt (voor zover wettelijk mogelijk).

Ontwikkelrichting: toekomstbeeld

In dit gebied ligt het accent op de transitie naar duurzame landbouw waarbij ruimte is voor grote en functionele landbouwpercelen. Het gebied blijft met name bestemd voor landbouw waarbij natuur-, water- en stikstofdoelen moeten worden bereikt. Individuele agrariërs kiezen hun eigen transitiepad (van innovatie tot extensiveren, zie bijlage 5. Of de kleinschaligheid van de huidige infrastructuur past bij de toekomst van het gebied moet worden onderzocht. In het gebied bevinden zich beekdalen/ beekdalvormige laagtes waarvan een aantal de functie als EVZ hebben. In de ruilverkaveling zijn deze beperkt ingericht en dus weinig robuust. In de beekdalen streven we vernatting en waterberging na. Op deze manier wordt bijgedragen aan de 10% groenblauwe dooradering en de KRW opgave. De lokale laagten worden in de toekomst meer benut voor het infiltreren van water. In dit gebied is het ook van belang dat een goede waterkwaliteit gewaarborgd wordt.

Koppelkansen

- Er liggen verschillende geïsoleerde laagten in het gebied. Deze laagten bieden kansen om in het agrarisch landschap ecologische stapstenen toe te voegen die worden gebruikt om water op te vangen en water te laten infiltreren en weer die functieomvorming om peilverhoging mogelijk te maken.
- De gemeentebossen bieden een kans voor de bosomvorming van naaldbos naar loofbos.

Knelpunten

- Rondom de Poppelsche Leij en de aansluiting op het Natura 2000-gebied ligt een knelpunt in verband met het herstel van de waterhuishouding. In het gebied ligt een opgave rondom de waterhuishouding vanuit Europa, het Rijk, vanuit de provincie en de waterschappen. Het beekdalherstelproject Poppelsche Leij moet een belangrijke bijdrage gaan leveren aan het behalen van o.a. de KRW-doelen voor Regte Heide & Riels Laag en ook realisatie van NNP, NNB. De verdere invulling van het gebied vraagt dus om een bestuurlijke keuze.
- De lokale laagten in het gebied zijn nu volwaardig onderdeel van het agrarisch areaal. Wanneer de grondwaterstand omhoog wordt gebracht en het peil minder wordt afgestemd op de laaggelegen delen, moeten gronden binnen de agrarische bedrijfsvoering een andere bestemming krijgen (andere teelten) en bijvoorbeeld worden benut voor waterinfiltratie. Een voorwaarde hiervoor is het faciliteren van een vitale bedrijfsvoering.
- De huidige infrastructuur is kleinschalig en sluit niet aan bij de huidige bedrijvigheid in het gebied, hierdoor staat de leefbaarheid onder druk. De combinatie van grote landbouwvoertuigen en de bewoners en kinderen die op dezelfde weg fietsen kan een onveilig gevoel geven. Onderzocht moet worden of het nodig is om de infrastructuur aan te passen aan de bedrijvigheid of andersom.

Vervolg

Deze visie draagt bij aan het behalen van de natuurdoelen door richting te geven aan de ruimtelijke ontwikkeling naar 2050. Aan de hand van de visiekaart kunnen keuzes worden gemaakt. De visie is gebaseerd op de bouwstenen: wettelijke kaders, structuur van het gebied, bredere maatschappelijke opgaves, mogelijke maatregelen per thema (zie kaartenatlas in de bijlage).

Waar werken we met de visie naartoe?

Met de visie werken we toe naar natuurherstel. De visiekaart laat zien hoe het gebied in 2050 eruit kan komen te zien. De basis is een indeling van het gebied in drie gebieden rondom het Natura 2000-gebied. Op basis van de analyse zien we per gebied een ontwikkelrichting.

- Gebied 1: Hier ligt het accent op transitie naar duurzame landbouw met een nadrukkelijke bijdrage aan natuur-, water en landschappelijke kwaliteit.
- Gebied 2: Hier ligt het accent op transitie naar duurzame landbouw in combinatie met andere functies. Er is ruimte voor nieuwe economische dragers die passen bij de kleinschaligheid van het gebied en aan herstel van de waterhuishouding.
- Gebied 3: Hier ligt het accent op transitie naar duurzame landbouw waarbij ruimte is voor grote en functionele landbouwpercelen in combinatie met het verminderen van de stikstofdepositie en aan herstel van de waterhuishouding

Mogelijke maatregelen

In bijlage 3 staan alle mogelijke maatregelen opgenomen zoals bos(om)vorming, realisatie Natuurnetwerk Nederland en Ecologische verbindingzones, toevoegen ecologische stapstenen, ruimte voor recreatie rondom woongebieden, klimaatadaptatie, verruimen ecologische verbindingzones, uitbreiden van de landgoederen rondom Natura 2000-gebied etc. Op hoofdlijnen gaat het om de volgende maatregelen:

- Uitbreiden van Groenblauwe dooradering en landschapselementen
- Stimuleren van bodem-up en gebiedsgericht waterplan met initiatief van de landbouw
- Regie op grond en kavelruil 2.0 (zie bijlage 6 mogelijke bijdrage agrarische sector)
- Meer agrarische percelen inzetten voor natuurontwikkeling, peilopzet, natuurinclusieve en extensieve landbouw
- Onderzoeken financieringsmogelijkheden voor uitbreiden groenblauwe dooradering en natuur inclusieve inzet van lokale laagten
- Onderzoek naar de haalbaarheid van de (woning)bouwlocaties in het gebied rondom het Natura 2000-gebied in combinatie met water- en bodem sturend en afstemmen met het bestuursakkoord van Goirle en de SRBT-woondeal.
- Onderzoek naar de noodzaak tot infrastructurele aanpassingen in het gebied Zuidoost van het Natura 2000-gebied i.v.m. het afsluiten van een deeltraject Nieuwkerkse Dijk voor gemotoriseerd verkeer.

Uitwerken no-regret maatregelen

De provincie kiest voor verdere invulling van de wettelijke opgave rond natuur, water en stikstof in de Gebiedsgerichte Aanpak Groenblauw (GGA Groenblauw). Ondanks de voorgenomen koerswijziging van het kabinet op het gebied van stikstof en natuur, blijft de provincie Noord-Brabant als initiatiefnemer vastberaden om door te gaan met de gebiedsgerichte aanpak. De komende maanden gaan we verder met de volgende activiteiten.

- We voeren een Ecohydrologische systeemanalyse (EHSA) uit. Brabant Water stelt vanuit hun monitoringssysteem resultaten beschikbaar voor de nog uit te voeren EHSA. Hoofddoel van het vervolgonderzoek is een basis bieden waarop verder in beeld gebracht kan worden wat het doelbereik van de in de visie opgenomen ontwikkelrichting is en het effect van de maatregelen. In dit onderzoek wordt ook het effect van woningbouwlocaties opgenomen en de behoefte aan aanvullende maatregelen rondom deze locaties. Of infrastructurele aanpassingen nodig zijn in gebied 3 moet ook worden onderzocht. Het uitvoeren van maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren of grondwater te besparen blijven nodig om KRW doelen te halen. Ook scenario's van deze maatregelen worden in het EHSA onderzocht.
- Per focusgebied werken we de mogelijke maatregelen verder uit waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen no-regret maatregelen en overige maatregelen. Daarbij hebben we aandacht voor een gebiedsgerichte aanpak voor de transitie van de landbouw. De mogelijke bijdrage van de agrarische sector is beschreven in bijlage 6, gebiedsgericht waterplan en kavelruil 2.0.
- We continueren het ondersteuningsteam plus waarin de gemeenten en de provincie zijn vertegenwoordigd voor het ondersteunen van casuïstiek van agrariërs rondom grondbezit en vergunningverlening.
- We organiseren een grondtafel en stellen een grondstrategie op. Grond is schaars en het is belangrijk dat het juiste gebruik gekoppeld wordt aan het juiste perceel. We moeten kijken wat we nu in beeld kunnen brengen op kavel en eigendomsniveau. Het is bekend dat in de toekomst een deel van de agrariërs zal stoppen, ook door natuurlijk verloop. Welke agrariërs gebruik willen maken van de stoppersregeling is nu nog onbekend. De vrijkomende gronden moeten worden ingezet om agrariërs te ondersteunen die wel door willen als dat in overeenstemming is met de doelen in het gebied. Ook andere instrumenten om grondbezit te borgen voor het gebied worden onderzocht.

Gebiedsgerichte aanpak landbouw

Het hele gebied vraagt om een gebiedsgerichte aanpak voor de transitie van de landbouw en regie op vrijkomende grond. Het gaat om bijvoorbeeld bodemverbetering, minder gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, verminderen mestaanwending, toevoegen van groenblauwe dooradering, extensivering en het aanwenden van gronden van stoppende boeren om dit mede mogelijk te maken, gebruik van lokale laagten, waterconservering en verminderen van de wateronttrekkingen. Andere bedrijven en particulieren kunnen bijdragen door minder water te gebruiken en te onttrekken en bij te dragen aan de opslag van water. Ook is het van belang dat de overheid zich inzet voor innovatie, ook wanneer deze nog niet volledig zijn uitontwikkeld en de regelgeving achterloopt (voor zover wettelijk mogelijk).

Daarbij stellen we voor om een grondstrategieplan op te stellen en een grondtafel te organiseren. Grond is immers schaars en het is belangrijk dat het juiste gebruik gekoppeld wordt aan het juiste perceel. In bijlage 6 is de mogelijke bijdrage van de agrarische sector beschreven, gebiedsgericht waterplan en kavelruil 2.0.

Samengevat

Vaststellen van de visie is een belangrijke basis voor planuitwerking omdat hierin bestuurlijk richting wordt gegeven. In de planuitwerking worden kleinschalige ingrepen uitgewerkt (zoals dempen of verondiepen van sloten) en grotere projecten zoals een kavelruil 2.0 inclusief gebiedsgericht waterplan gemaakt. Met een grondstrategieplan en het organiseren van een grondtafel gaan we ook vast van start. Grond is schaars en het is belangrijk dat het juiste gebruik gekoppeld wordt aan het juiste perceel.

Monitoring & volgen of maatregelen voldoende bijdragen

Monitoring is een essentieel onderdeel van het vervolgproces. Op basis van de monitoring kunnen de genomen maatregelen worden geëvalueerd en kan bepaald worden of voldoende maatregelen zijn genomen. De monitoring van de (groep aan) maatregelen vanuit de GGA maakt gebruik van de lopende monitoringssystemen. Dit gebeurt voor zowel de voortgang van maatregelen als effecten van maatregelen.

Het belangrijkste is dat de verzamelde gegevens tijdig geïnterpreteerd en geanalyseerd worden, zodat deze gebruikt kunnen worden voor de volgende rapportages:

- BPLG (2e versie 2027, 3e versie 2030) en omgevingsvisies
- Natura2000 beheerplannen en/of Natuurdoelanalyses (voor 2027 of 2030)
- KRW (voor 2027)
- Stroomgebiedsbeheerplannen periode 2028-2033

Om in 2027 de eerste evaluatie uitkomst te hebben, moet de eerste evaluatie in 2026 starten. Dit is relatief kort na uitvoering van toekomstige maatregelen, waardoor effecten in het veld dan nog niet goed zichtbaar zijn. De effecten van huidige lopende projecten kunnen dan wel geëvalueerd worden. Ook voortgang van (deel)projecten en ontwikkelingen in het gebied kunnen in 2026 gerapporteerd worden. In 2029 kunnen effecten in het veld van de toekomstige maatregelen uit de gebiedsvisie geëvalueerd worden, als mede voortgang van (deel-) projecten.

Financiering van het vervolg

Met de komst van het nieuwe kabinet en het hoofdlijnenakkoord is op lange termijn de financiering van opgaven in het landelijk gebied onzeker. Het demissionaire kabinet heeft geld vrijgemaakt voor duurzame landbouw en natuurherstel. De provincie Brabant krijgt vanuit het Rijk geld hiervan om haar zogenoemde koplopersmaatregelen uit te voeren. Deze plannen diende Brabant vorig jaar in vanuit het Brabants Programma Landelijk Gebied (BPLG). Ook is er geld beschikbaar vanuit het Landelijk Programma Natuur (LPN). Deze middelen zijn o.a. bedoeld voor de uitvoering van maatregelen die ontwikkeld worden in de gebiedsgerichte aanpak. Vanuit de provincie wordt gewerkt aan een afwegingskader met daarin een prioritering van de verdeling van gelden om te kunnen beoordelen hoe er invulling gegeven kan worden aan de GGA's.

Bijlagen

Bijlage 1: Wettelijk en planologisch kader

Wet stikstofreductie en natuurverbetering + bijbehorende programma stikstofreductie en natuurverbetering

De Wet stikstofreductie en natuurverbetering regelt onder meer drie resultaatsverplichtingen voor stikstofreductie: in 2025 moet minimaal 40% van het areaal van de stikstofgevoelige natuur in beschermde Natura 2000-gebieden een gezond stikstofniveau hebben; in 2030 minimaal de helft en in 2035 minimaal 74%. De wet geeft de opdracht voor een programma van maatregelen om die reductie te bereiken en de natuur te herstellen. Dit programma is ontwikkeld met provincies met medeoverheden. Naast landelijke maatregelen wordt ook per gebied gekeken wat nodig is om de natuur te herstellen. Provincies werken in een gebiedsgerichte aanpak samen met gemeenten, waterschappen, ondernemers en terreinbeheerders. Om de doelen voor stikstofreductie en natuurverbetering te halen, is een groot deel van de maatregelen al in ontwikkeling of in uitvoering. Hieraan levert de BOS 2.0 een bijdrage.

Stikstof

De Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS)

Samen met partners, ondernemers en inwoners wil de provincie Noord-Brabant er de komende jaren voor zorgen dat stikstofgevoelige, beschermde natuur weer sterk en robuust wordt, de uitstoot van stikstof fors omlaag gaat en dat er weer voldoende ruimte is voor economische en maatschappelijke ontwikkelingen in Brabant. Deze doeleinden worden samengevat in de uitvoeringsagenda van de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS). De uitvoeringsagenda kent 3 pijlers:

1. Sterker maken van stikstofgevoelige N2000-gebieden; het werken aan instandhoudingsdoelen voor de natuur;
2. Minder stikstofuitstoot: het omlaag brengen van stikstofdepositie met bijdragen van alle sectoren;
3. Economische en maatschappelijke ontwikkelingen mogelijk maken; wat bijdraagt aan alle sectoren.

Provincie Noord-Brabant heeft ervoor gekozen om via de Gebiedsgerichte Aanpak Groen Blauw (GGA) deze opgave samen met de gebiedspartners aan te pakken. Brabant kent 17 gebieden die zijn bestemd als categorie 3 (meest urgent en complex). Het Natura 2000-gebied Regte Heide/Riels Laag is een categorie 3 gebied.

Hydrologie

Kaderrichtlijn Water

De Kaderrichtlijn water schrijft voor hoe Europese landen om moeten gaan met de waterkwaliteit. In de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) uit 2000 is bepaald dat in uiterlijk 2027 in heel Europa de kwaliteit van alle wateren zowel chemisch (schoon) als ecologisch (gezond) op orde moet zijn. Ook een goede grondwatertoestand (kwantiteit en kwaliteit) van N2000 gebieden en natte natuurplekjes maakt onderdeel uit van de KRW verplichtingen. Nederland heeft zich aan deze doelstelling gecommitteerd. De verwachting is dat

Nederland deze doelstelling in 2027 niet gaat halen. De doelstellingen van de KRW blijven inhoudelijk echter staan. Er is nog enige tijd om aanvullende maatregelen uit te voeren t.b.v. realisatie van de KRW-doelen. Voor het gebied Regte Heide/Riels Laag zijn Waterschap de Dommel en Waterschap Brabantse Delta de uitvoerende partij voor wat betreft de KRW-inrichtingsmaatregelen. Zij stimuleren andere partijen om maatregelen te nemen en zodoende dichterbij de KRW-doelen te komen. Dit is van toepassing op de kaderrichtlijn waterlichamen Boven-Donge (Oude Leij) en Poppelsche Leij en de natte natuurparel Leij/Regte Heide.

De Brabantse Droogteagenda

Om droogteschade te verminderen en de waterbalans weer in evenwicht te krijgen, moet iedereen in actie komen: drinkwaterbedrijven, industrie, natuurorganisaties, agrarische sector, burgers en overheden, dat is de kern van de Droogteagenda. Om deze reden is in het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg het Grondwaterconvenant opgesteld en ondertekend. In dit overleg zitten provincie, waterschappen, natuurorganisaties, Brabant Water, ZLTO en industriële grondwateronttrekkers.

Het Grondwaterconvenant

Via dit convenant hebben bovenstaande partijen afspraken gemaakt tot eind 2027 over hoe de grondwaterbalans in Brabant te herstellen en te bewaken. De afspraken in het Grondwaterconvenant richten zich op de volgende vijf bouwstenen:

1. Meer water vasthouden in het hele watersysteem en meer aanvoeren om uiteindelijk ook meer te infiltreren dan wel anders te benutten;
2. Minder grondwater gebruiken inclusief minder verdampen;
3. Ruimtelijke aspecten om dat te kunnen doen of gevolgen te beperken;
4. Innovatie - nieuwe uitdagingen vragen om nieuwe oplossingen;
5. Governance - waar hebben partijen elkaar nodig de komende jaren.

Waterwet-vergunning Brabant Water voor onttrekking van 18 miljoen m³/jaar

Onttrekkingen In de omgeving van het N2000 gebied is 1 grote onttrekking vergund, te weten voor Brabant Water.

Het Regionaal Water en Bodem Programma (RWP)

Doel van het RWP is: een klimaatadaptief Brabant met veilig, schoon en voldoende water en een vitale bodem. Dit programma is in samenwerking opgesteld met Brabantse waterschappen, terreinbeherende organisaties (TBO's), de Vereniging Industrierwater, drinkwaterbedrijven, de Brabantse Milieu Federatie, Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (ZLTO), verschillende onderwijsinstellingen en een groot aantal gemeenten.

Natuur

Het beheerplan Natura 2000

Het beheerplan beschrijft het gebied en de te behalen instandhoudingsdoelstellingen. Er wordt gekeken naar het vastgestelde beleid, naar plannen en naar activiteiten die in het gebied plaatsvinden. Op

basis van deze informatie en een visie met bijbehorend uitvoeringsprogramma, is uitgewerkt hoe de instandhoudingsdoelstellingen bereikt kunnen worden. Het beheerplan biedt daarnaast een afwegingskader voor de vergunningverlening en handhaving in het kader van de Wet natuurbescherming.

De Wet Natuurbescherming

De Wet natuurbescherming is er om planten- en diersoorten die in Nederland in het wild voorkomen te beschermen.

Uitvoeringsagenda Natuur 2023-2027

De uitvoeringsagenda is leidend voor de verdere ontwikkeling van de Brabantse natuur. Samen met natuurpartners, vrijwilligersorganisaties, ondernemers en betrokken Brabanders wordt gewerkt aan een robuuste, inclusieve en verbonden natuur. De uitvoeringsagenda is de praktische uitwerking van het Beleidskader Natuur dat in oktober 2022 door Provinciale Staten is vastgesteld. De provincie streeft de volgende doelen na:

- Verder realiseren van het Natuurnetwerk Brabant (NNB) en Natuurnetwerk Nederland (NNN);
- Streven naar 10% groenblauwe dooradering van het landelijk gebied;
- Afronding van de ecologische verbindingzones;
- Natuurinclusief bouwen als standaard;
- Vergroenen van de leefomgeving;
- Vergroten biodiversiteit;
- Uitvoeren van de bossenstrategie.

Omgevingsvisie

De gemeente Goirle heeft reeds een Omgevingsvisie vastgesteld. De plannen voor het gebied Regte Heide & Riels Laag die vastgelegd zijn in de omgevingsvisie zijn meegenomen bij het tot stand komen van de visie.

Omgevingsvisie Goirle

Prioritering beleidsthema's

- Toekomstbestendig wonen
- Levendigheid en reuring
- Groen en recreatie
- Innovatieve economie
- Duurzame energie
- Toekomstbestendige landbouw
- Inclusieve openbare ruimte en voorzieningen
- Robuust groen- en natuurnetwerk

In de Omgevingsvisie valt het natuurgebied van de Regte Heide & Riels Laag onder buitengebied Midden. Voor het Natura 2000-gebied is het belangrijk dat de ecologische kwaliteit en het unieke watersysteem van het gebied goed te bewaken en waar nodig te versterken. Dit wordt gedaan door het klimaatadaptieve vermogen en ecologische kwaliteit van het NatuurNetwerk te versterken.

Waar ontbrekende schakels in het recreatieve netwerk zich nog bevinden, worden deze gerealiseerd. Hierbij wordt gekozen voor een gezoneerde routing die extensiever wordt dichterbij de kern van de natuurgebieden met een groene landschappelijke buffer rondom de meest kwetsbare natuurgebieden.

Andere ontwikkelingen die plaatsvinden mogen geen afbreuk doen aan de natuur en staan bij voorkeur juist 'in dienst daarvan'. Door het routenetwerk kunnen inwoners en recreanten de waardevolle natuur beleven. Bij de landgoederen is ruimte voor recreatieve voorzieningen en horeca. Voor nieuwe landbouwactiviteiten, zonnevelden en bedrijvigheid bieden we geen ruimte in dit deelgebied.

Het gebied 'Wind in combinatie met nieuw bos' (na 2030) gaat om een clustering van meerdere windmolens

boven nieuw te ontwikkelen loofbos in combinatie met het bovenstrooms vasthouden van water.

Hier worden de natuur-, water- en landschappelijke kwaliteit geprioriteerd. Ter bescherming van de natuurwaarden wordt ingezet op een betere omgevingskwaliteit op het gebied van licht, geluid en biodiversiteit. De Regte Heide is aangewezen als stiltegebied. Voor de overige milieukwaliteiten wordt vastgehouden aan de standaard kwaliteit. Continue aandacht en verbetering van de biodiversiteit is van groot belang. Met name aan de randen van de beschermde natuurgebieden wordt extra ingezet op de verbetering van groenkwaliteit en biodiversiteit.

Agrariërs

Interim Omgevingsverordening (IOV) innovatieve stalsystemen

Bepalingen uit de Interim Omgevingsverordening (IOV) van de provincie Noord-Brabant schrijven voor dat veehouders met stallen ouder dan 20 jaar (voor rundveehouderij) of 15 jaar (voor overige veehouderijbedrijven) voor de keuze komen te staan om voor 2024 hun stallen aan te passen. Dit zorgt voor de veehouders voor grote onzekerheid, zeker in de directe omgeving rond Natura 2000 gebieden waar ondernemers voor de keuze komen te staan een investering te doen, terwijl ze nog niet weten of de locatie en de gronden van het bedrijf dicht tegen een N2000 gebied geschikt blijft voor voorzetting van het bedrijf in huidige of aangepaste vorm. Binnen de huidige kaders van de (Interim) Omgevingsverordening wordt de implementatie van groen gas uit monovergisters (alleen dierlijke mest) toegestaan. Voor monovergisters moet lokaal draagvlak zijn en ze moeten geen (geur)overlast veroorzaken voor de omwonenden. Voor wat betreft het toegestane volume aan mest wordt de uitvoeringsagenda Mest gevolgd.

Nitraatrichtlijn

De Nitraatrichtlijn is een Europese richtlijn https://nl.wikipedia.org/wiki/Europese_richtlijn die het gebruik van stikstof in de landbouw reguleert om watervervuiling van oppervlaktewater en grondwater te voorkomen. De Nitraatrichtlijn bevat gebruiksnormen voor het gebruik van dierlijke mest en stikstofkunstmest.

Melkveehouderij (7^e actieprogramma nitraatrichtlijn)

Voor de melkveehouderij gaat gelden dat in 2032 de melkveebedrijven grondgebonden dienen te zijn. Hoewel nu nog niet duidelijk is hoe die grondgebondenheid ingevuld gaat worden zal gemiddeld genomen in Noord-Brabant dit betekenen dat de grondbehoefte bij de blijvende melkveebedrijven zal toenemen. Het beschikbaar blijven van voldoende grond voor de blijvende bedrijven in het gebied is daarmee een belangrijke voorwaarde om de bedrijven in het gebied toekomstbestendig te kunnen maken. Aanscherpingen in het mestbeleid, zoals het wegvallen van de derogatie voor melkveebedrijven, kunnen hierop van invloed zijn.

Klimaat

Regionale Energie en Klimaatstrategie (REKS)

In de REKS is opgenomen hoe de regio Hart van Brabant wil omgaan met de energietransitie en klimaatadaptatie. Onder de regio Hart van Brabant vallen onder andere de betrokken gemeenten bij dit GGA-proces: Goirle en Tilburg (Alphen-Chaam en Baarle-Nassau vallen onder de RES West-Brabant). Op 1 juli 2021 hebben de gemeenteraden van de negen gemeenten de Provinciale Staten en de algemene besturen van de waterschappen ingestemd met de REKS.

RES

Decentrale overheden hebben de 30 regio's gevormd die een Regionale Energiestrategie (RES) maken. Gemeenten, provincies en waterschappen werken in de regio's samen met inwoners, maatschappelijke partijen, energiecoöperaties, netbeheerders en het rijk. Met elkaar werken de 30 energieregio's aan het opwekken van hernieuwbare energie op land. Daarnaast zoeken de regio's naar duurzame warmtebronnen als alternatief voor het aardgas waarmee huizen en gebouwen verwarmd worden. Het werken aan de RES vloeit voort uit het Klimaatakkoord. Daarin staat het doel om ten minste 35 TWh aan grootschalige duurzame elektriciteit op land op te wekken in 2030. De hele opgave reikt tot 2030 en uiteindelijk tot 2050.

Regionale Klimaatagenda Hart van Brabant 2022-2027

Deze klimaatagenda is één van de uitwerkingen die onder de Regionale Energie en Klimaatstrategie (REKS) plaatsvinden. In de Regionale Klimaatagenda is beschreven hoe de regio zich wil aanpassen aan de veranderingen van het klimaat met als doel om in 2050 een klimaatbestendige en waterrobuuste regio te zijn. De Regionale Klimaatagenda is een 'levend document' en wordt ieder jaar geactualiseerd.

Bijlage 2: Communicatieplan

Communicatie en participatie

Goede communicatie is in de gebiedsaanpak een voorwaarde, zowel intern (binnen en tussen de verschillende teams en partijen) als extern (naar andere betrokkenen en geïnteresseerden). De gekozen aanpak is in de kern participatief. We werken op allerlei manieren en niveaus samen met belanghebbenden aan een toekomstige inrichting voor het gebied.

Ambitie

De ambitie van de communicatie en participatie gedurende het gehele proces is dat betrokkenen en geïnteresseerden zich onderdeel voelen van een gezamenlijke transitie, deze als positief ervaren en hieraan bijdragen. Bijvoorbeeld wanneer zij nieuwe initiatieven starten. Ze voelen zich gezien en gehoord in hun behoeftes en ambities. Tegelijk staan ze open voor andere perspectieven. Ze zijn zich bewust van de overkoepelende opgaven, ook als die niet direct in het eigen belang zijn of zelfs daar tegenin gaan.

Doelgroepen

Voor gebiedsgerichte aanpak Regte Heide & Riels Laag is een stakeholderoverzicht gemaakt. We gaan uit van vier doelgroepen:

- **Gebiedspartners en hun achterban:** nemen actief deel aan het bestuurlijk overleg en de (ambtelijke) gebiedstafel van gebiedsgerichte aanpak Regte Heide & Riels Laag. Hun achterban bestaat uit hun interne organisatie, bestuurlijke organisatie of leden.
- **Direct belanghebbenden:** zij hebben een direct belang bij wat er gebeurt in het gebiedsproces: bijvoorbeeld eigenaren of pachters van gronden en (recreatie-) ondernemers in het werkgebied van het gebiedsproces.
- **Organisaties met intrinsieke motivatie/interesse:** zij vertegenwoordigen een specifiek belang in het gebied maar zijn geen gebiedspartner. Bijvoorbeeld partijen als een agrarische natuurvereniging, dorpsraden of de heemkundevereniging.
- **Individueen met intrinsieke motivatie/interesse:** dit zijn inwoners, recreanten en ondernemers die geen direct belang hebben, maar zich wel (in meer of mindere mate) betrokken voelen.

Doelen

Informeren en inzicht geven - Het onder de aandacht brengen van de (soms complexe) thematiek en de gezamenlijke belangen en opgaven. Helderheid over het beoogde proces en de rollen en verwachtingen van betrokken partijen. Inzicht en informatie over projecten en initiatieven die al bijdragen aan de gewenste ontwikkelrichting. Door de schijnbaar losse elementen in een groter geheel te plaatsen, worden betrokkenen bewuster van de beweging die al gaande is en voelen zij zich eerder geneigd hieraan bij te dragen.

Verbinden - Communicatie helpt betrokkenen om 'over elkaars muurtje te kijken'. Zo ontstaat er begrip voor de verschillende standpunten. Door bijvoorbeeld portretten, ontmoetingen, maar ook door het delen van uitkomsten van de diverse werkgroepen worden bruggen gebouwd.

Inspireren en profileren - In de communicatie en participatie wordt ingezet op het inspireren van diverse doelgroepen. Dit door het laten zien van goede voorbeelden en initiatieven van binnen en buiten het gebied. Juist door alternatieven concreet en beleefbaar te maken, wordt een visie meer dan woorden. Tegelijk laten we betrokkenen delen en ervaren wat Regte Heide & Riels Laag zo bijzonder maakt.

Input en feedback ophalen - Zowel algemeen als project specifiek wordt input en feedback opgehaald bij betrokkenen. Inzichten worden vervolgens gedeeld met gebiedspartners. Ook bij algemene sessies en bijeenkomsten in het gebied wordt steeds input en feedback verzameld en teruggebracht in het proces.

Co-creëren en toetsen - In de casussen en op specifieke thema's worden normeringen, aanpak en werkwijzen steeds getoetst en aangescherpt. Daarbij wordt steeds een participatief traject op maat gemaakt.

Participatie per project - per casus- en/of deelproject wordt een participatie-aanpak op maat gemaakt. De trekker van het project/gebiedsproces is daarbij verantwoordelijk, maar kan worden ondersteund door de werkgroep communicatie of de communicatieadviseur gebiedsgerichte aanpak Regte Heide & Riels Laag. Insteek is dat de participatie op een zo hoog mogelijke trede van de participatieladder plaatsvindt, zodat optimale betrokkenheid wordt bereikt.

Algemene communicatie gebiedsgerichte aanpak - In de communicatie en participatie haken we aan bij de algemene huisstijl van de gebiedsgerichte aanpak. Voor het gebied Regte Heide & Riels Laag is een logo ontwikkeld in de stijl van GGA:

Er is een projectwebsite:

<https://www.ggagroenblauw.nl/gebieden/regteheide/regteheiderielslaag/default.aspx>

Om ons te profileren als onafhankelijke afzender hebben we een eigen mailadres: rhrl@ggagroenblauw.nl

Bijlage 3: Mogelijke maatregelen per thema en per landschapstype

Per thema zijn verschillende maatregelen mogelijk. Een aantal maatregelen gelden voor zowel de dalen als de ruggen en flanken. Andere maatregelen gelden alleen voor de dalen, of alleen voor de ruggen en flanken. We hebben de maatregelen daarom ingedeeld naar het gebied waarin ze van toepassing zijn.

Water

Om de waterhuishouding te verbeteren zijn de volgende maatregelen mogelijk:

Dal, rug en flank

1. Vasthouden
2. Verminderen onttrekkingen
3. Kavelruil 2.0
4. Bodemverbetering
5. Monitoringsprogramma
6. Omvorming naaldbos naar loofbos

Dal

1. Ruimte voor de beek en beekherstel
2. Grondwaterstand omhoog
3. Kavelruil 2.0
4. Bodemverbetering
5. Waterkwaliteit verbeteren
6. Verminderen drainerende werking van de beken
7. Afstemming met België
8. Uitplaatsen functies
9. Vernatten

Rug en flank

1. Opvangen
2. Grondwaterstand omhoog
3. Drainage verminderen
4. Infiltreren
5. Kavelruil 2.0
6. Bodemverbetering
7. Waterkwaliteit verbeteren

Perspectief landbouw

In het perspectief voor de landbouw zijn de volgende maatregelen mogelijk:

Dal, rug en flank

1. Regie op grond
2. Verbreding van de landbouw
3. Waterkwaliteit verbeteren
4. 10% groenblauwe dooradering
5. Verbetering agrarische structuur
6. Werken met andere teelten

Dal

1. Extensivering; toename natuurinclusieve landbouw

Rug en Flank

1. Verduurzaming
2. Innovatie
3. Optimalisatie watersysteem
4. Bodemverbetering

Natuurherstel

Algemeen

1. Realiseren Natuurnetwerk Nederland, Natuurnetwerk Brabant, ecologische verbindingzones

Dal, rug en flank

1. Groenblauwe dooradering
2. Exotenbestrijding
3. Ecologische stapstenen

Dal

1. Vernatten en beekherstel
2. Ecologische verbindingszone (nat)

Rug en Flank

1. Toename natuurinclusieve landbouw
2. Ecologische verbindingszone (droog)
3. Zonering van recreatie voor natuurbescherming

(Be)leefbaar dorp en platteland

Dal, rug en flank

1. Regie op grond
2. Zonering van recreatie

Dal

1. Ruimte voor de beek
2. Bewust watergebruik
3. Uitbreiding van het groenblauwe netwerk

Rug en Flank

1. (Historische) landschapselementen
2. Landgoedontwikkeling
3. Versterken (veilig) routenetwerk
4. Behoud economische dragers

Stikstof

Dal, rug en flank

1. Nieuwe woongebieden
2. Managementmaatregelen

Dal

1. Bufferzone beplanten
2. Toezicht en handhaving
3. Regie op grond
4. Verminderen mestaanwending
5. Bodem-up

Rug en Flank

1. Naaldbos omvormen naar loofbos
2. Innovatie
3. Autoluwe routes
4. Stikstofreductie
5. Verbetering agrarische structuur

Bijlage 4: Perspectief per thema

Perspectief op Natuurherstel

Het gebied rondom de Regte Heide & Riels Laag kent in 2050 een natuurlijke overgang tussen het natuurgebied, de omgeving en de bewoning in het plangebied. Naast het tegengaan van de verdroging is verbinding van belang voor het herstel van de biodiversiteit. Het Natuurnetwerk Nederland, Natuurwerk Brabant en de ecologische verbindingszones zijn gerealiseerd. Het areaal van natuurinclusieve landbouw, landgoederen, groen- blauwe dooradering en ecologische verbindingszones is dan ook groter in 2050 dan in 2025 en tussen de natuurgebieden zitten meer ecologische stapstenen, groenblauwe dooraderingen en de ecologische verbindingszones zijn versterkt. Het herstel van de hydrologie en de verbinding tussen natuur zorgt voor een toename in biodiversiteit en dynamiek in het landschap. Voor het gebied is een aanpak van exoten ontwikkeld (waar de agrarische sector als mogelijk een rol bij speelt).

De interne samenhang van gebieden is versterkt door herstel van evenwichtige verdeling van open en gesloten landschap. Dit wordt gekenmerkt door meer geleidelijke overgangen van zandverstuivingen, heide, vennen, graslanden en bos. Het ruimtelijke netwerk van bos, heide- of stuifzandgebieden is versterkt, waarbij stapstenen zijn aangebracht in tussenliggende gebieden voor soorten als reptielen en vlinders. Versterken van overgangen van droge naar natte gebieden, zoals beekdalen en herstel van vennen op landschapsschaal.

Perspectief op het verbeteren van de waterhuishouding

In 2050 zijn belangrijke ingrepen gedaan waaronder de herinrichting van het beekdal Poppelsche Leij en het Oude Leijdal voor het verbeteren van de waterhuishouding en de voorjaarsgrondwaterstand is hoger (zie ook kader op blz. 25). Het herstel van de waterhuishouding is de drijvende kracht achter de verandering van ruimte- en grondgebruik in de plangebieden rondom Regte Heide & Riels Laag. Dit betrof niet alleen de agrarische sector maar ook woongebieden, bedrijventerreinen en natuur. De maatregelen die zijn getroffen verschillen per watersysteemeenheid (dal, rug en flank). Binnen het gebied dat is aangewezen als Natuurnetwerk Brabant (NNB) is meer ruimte gemaakt voor de meanderende beekdalen. Bij de Poppelsche Leij is ook de drainerende werking verminderd door verondieping van de beek en verhoging van de gemiddelde waterstand. De landbouw binnen het plangebied heeft een transitie doorgemaakt waardoor deze natuurinclusief en extensiever is, en tot vermindering van de grondwateronttrekkingen leidt (andere teelt, bodem-up, peilgestuurde drainage). In lokale laagten en beekdalen kan niet meer gebouwd worden. Het bestaande bebouwde gebied wordt benut om water op te vangen en tegendruk te creëren voor bovenstroomse gebied zoals op het bedrijventerrein Katsbogten en in Riel. Ook verder van de heide is de waterhuishouding aangepast zodat tegendruk wordt geboden (= vertragen van grondwaterstroming) of is infiltratie naar grondwater bevorderd.

De waterkwaliteit is verbeterd en KRW-doelen zijn dichterbij gekomen door uitstroom van schadelijke stoffen te verminderen (vanuit landbouw en stedelijk gebied) en door lokale waterzuivering. Door metingen weten we zeker dat er geen vervuild water stroomt over agrarische percelen of kwetsbare natuur.

Perspectief op Stikstof

In 2050 is de uitstoot van de agrarische sector in een straal tot 3 kilometer rondom de Regte Heide & Riels Laag sterk verminderd. Voornamelijk heeft deze transitie zich voltrokken door natuurlijk verloop van stoppende bedrijven, extensivering en innovaties. Door aanpassingen in het agrarisch management en het verminderen van mestaanwending is de stikstofuitstoot verminderd. Binnen de één kilometerzone om het Natura-2000 gebied zijn maatregelen intensiever ingezet dan in de drie kilometerzone. Bij nieuwe ontwikkelingen en transformaties is stikstofreductie een belangrijke voorwaarde bij de toetsing. Oude vergunningen en onbenutte ruimten in vergunning komen zo min mogelijk voor. Door een goede samenwerking tussen overheid en ondernemer zijn de oude vergunningen ingetrokken van gestopte ondernemers of ondernemers die geen gebruik maken van de totale ruimte in hun vergunning.

In 2050 vindt minder verstoring van de kwetsbare natuur plaats door de maatregelen die we hebben getroffen. Agrariërs rijden geen (kunst)mest meer uit rondom de beken. Voor akkerbouw is het te nat, langs de beken vindt alleen beweiding plaats en wordt gehooïd. Door een betere agrarische bodem, sponswerking en hogere grondwaterstanden wordt er meer CO₂ opgeslagen in de grond. Gemotoriseerd verkeer is uit het gebied gehaald, de zandpaden en de Nieuwkerksedijk-Zuid zijn afgesloten voor gemotoriseerd verkeer. Functies waar veel verkeer op af komt, zoals de hondenvereniging zijn verplaatst naar een locatie buiten de 3 km zone om het Natura 2000-gebied.

Ook de ondernemers op de industriegebieden Spoorweide/Veertels, Katsbogten en Tijvoort hebben de waarde van het Natura 2000-gebied omarmd en hebben bijgedragen aan stikstofreductie. Door slim gebruik te maken van elkaars kwaliteiten en innovaties, zijn de bedrijventerreinen ambassadeur van het Natura 2000-gebied. Op de daken van de industriegebouwen liggen zonnepanelen, vindt warmte uitwisseling plaats en er wordt veelal gebruik gemaakt van elektrische voertuigen

De zone rondom het Natura 2000-gebied is her en der beplant met loofbos (naaldbos is grotendeels omgezet naar loofbos). Ook langs het Bels Lijntje (fietspad en ecologische verbindingszone) zijn nieuwe plukjes loofbos gerealiseerd als ecologische stapsteen. Ditzelfde geldt voor andere plekken in het landschap.

Er is kritisch gekeken naar de locaties en realisatie van woongebieden. Deze liggen op een toekomstbestendige plek in het landschap. Nieuwe (en bestaande) wijken zijn doorvlochten met een stevige groen blauwe structuur. Deze nieuwe woningen leggen geen extra druk op het klimaat en de uitstoot van stikstof (gasloos, zelfvoorzienend qua energie, goede bereikbaarheid van faciliteiten per fiets of OV). Voor ontspanning maken de bewoners gebruik van de nieuwe aantrekkelijke groene zones rondom de woonwijken. De Regte Heide & Riels Laag worden daardoor niet extra belast.

Perspectief op landbouw

In 2050 versterken landbouw en natuur elkaar in het plangebied van Regte Heide & Riels Laag. Het gebied

wordt gekenmerkt door een sterke agrarische sector die bestaat uit verschillende type bedrijven van innovatief tot meer extensief, gericht op landschapsbeheer en natuurinclusief. Vergaande innovaties hebben de bedrijfsvoering in lijn gebracht met de eisen voor klimaat, dierenwelzijn, water, bodem, gezondheid en cultuur. Een deel van de agrariërs hebben nevenactiviteiten en nieuwe economische dragers ontwikkeld.

Door natuurlijk verloop en landelijke regelingen is er in 2050 minder agrarische activiteit in het gebied. Met alle betrokken partijen hebben we voor elkaar gekregen dat vrijkomende gronden ingezet worden voor het behalen van de ambities van het gebied, behoud van de natuurwaarde, extensivering en herstel van de biodiversiteit. Bij het vrijkomen van agrarische gronden vindt een weloverwogen verdeling plaats naar de agrarische sector en het uit kunnen voeren van natuurherstelmaatregelen.

Het agrarische landschap in het plangebied is verrijkt en met gemiddeld 10% groenblauwe dooradering, waarbij het percentage kan verschillen naar focusgebied. Dit betekent dat het landbouwgebied er anders uit is komen te zien, overal zijn heggen, hagen en bomen. Bermen worden benut met kruidenrijk grasland. Sloten hebben natuurvriendelijke oevers en lokale laagten in het agrarisch gebied worden benut voor poelen en wadi's. De groenblauwe dooradering geeft ook meer ruimte voor opvang van water tijdens extreme regenbuien.

Grondwaterstanden zijn lokaal aanzienlijk hoger dan 25 jaar geleden. In het gebied heeft ruilverkaveling plaatsgevonden zodat teelten de juiste plek in het gebied hebben kunnen vinden en er minder beregening en afwatering nodig is. De kwaliteit van natuur- en landbouwbodems zijn verbeterd. Ditzelfde geldt voor de waterkwaliteit door een sterke afname van aanwending van mest en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Er worden nieuwe teelten, teelttechnieken en productiemethodes, innovaties en initiatieven toegepast die de boeren in staat stellen om gezond en financieel veerkrachtig te ondernemen (nieuwe verdienmodellen). Zo wordt de nieuwe generatie opgevoed met een wekelijks bezoek aan de boer voor de boodschappen, kan er overnacht worden bij de boer, hebben boeren nevenactiviteiten en gaan schoolklassen als vast onderdeel van hun lespakket op bezoek bij een boer. Innovaties, gerichte managementmaatregelen en gestopte bedrijven hebben gezorgd voor een sterke daling van de stikstofemissies (beoogde reductie is 35 tot 45%).

Perspectief op leefbaarheid

Het plangebied rondom Regte Heide Riels Laag bestaat uit afwisselend agrarisch, natuurinclusief landschap en vitale dorpen. In de afgelopen 30 jaar is het percentage publieke ruimte toegenomen in de vorm van landgoedontwikkeling, sterke ecologische verbindingzones, uitbreiding van de groenblauwe dooradering, het recreatieve netwerk en het terugbrengen van de beleefbaarheid van historische elementen, zoals oude smokkelroutes, (ommetjes rondom) het Bels Lijntje (oude spoorlijn en nu een fietspad) en de geschiedenis van Schijnvliegveld de Kiek. Bij het creëren van ommetjes is gekeken naar het gebied waar we (ecologische) toerisme wel toe willen staan. De focus ligt op extensieve recreatie op de Regte Heide & Riels Laag. Wandelaars worden aangemoedigd om te starten op plekken waar parkeergelegenheid, horeca en wandelpaden

samenkomen bij Natuurpoorten of dorpskernen. Zo wordt ontmoedigd om dicht bij het natuurgebied te parkeren (EU Interregproject Mona)

In het plangebied zijn op korte afstand van het Natura 2000-gebied enkele landbouwgronden omgezet in een extensieve vorm waarbij samenwerking met de landgoederen plaatsvindt en er is ruimte gemaakt in het beekdal. De landgoederen zorgen voor een zonering van de recreanten en voegen functies toe voor de bewoners van het gebied zoals een plukbos en een bloementuin.

De ecologische verbindingzones zijn versterkt en de routes er langs zorgen voor interessante verbinding en beleving voor wandelaars en fietsers tussen het stadsbos van Tilburg en de Regte Heide en ook tussen Riels Laag, Riel en Goirle. Historische landschapselementen zijn teruggebracht waardoor de kwaliteit en beleefbaarheid van de leefomgeving is toegenomen, volgens de inwoners. Mensen verblijven en verplaatsen zich in dit gebied graag per fiets of met de voet, waarbij het Bels Lijntje (oude spoorlijn en nu een fietspad) een belangrijke ader vormt. Bij de boer zijn nevenactiviteiten te vinden die bijdragen aan de verbinding tussen boer en burger.

Bij nieuwe woongebieden worden ommetjes, fiets- en mountainbike routes gecreëerd zodat de recreatieve druk op de Regte Heide & Riels Laag niet verder is toegenomen. Binnen het Natura 2000-gebied vinden alleen extensieve vormen van recreatie plaats, zoals fietsen en wandelen. Er is goed nagedacht over de zonering van de recreatie op de Regte Heide. Regelmatig worden excursies georganiseerd op de Regte Heide met aandacht voor de bijzondere soorten die daar te vinden zijn. Deze excursies zijn er vooral voor bedoeld om inwoners zich bewust te maken van de kwetsbaarheid van het gebied.

Historische elementen zoals smokkelaarsroutes en historische verkaveling van percelen zijn versterkt en daardoor beter te beleven. De fietsroutes ten zuiden van de Regte Heide en in het grensgebied met België zijn uitgebreid. Ook hier zijn landschapselementen zoals brede heggen teruggebracht in het landschap om de kleinschaligheid van het coulissen landschap te benadrukken. De aantrekkingskracht van het gebied is voor bewoners en toeristen toegenomen: er is overal iets te zien en doen in de toekomst.

Bijlage 5: Transitiepaden agrarische sector

Stoppers

Stoppen is geen transitiepad. Het is wel een realiteit. In elke sector zijn er stoppers en nieuwkomers. Bekend is dat een significant deel van de agrarische ondernemers in de komende 10 jaar stopt. Andere worden deeltijd boer. Andere investeren in verbreding of schaalvergroting. Wat nodig is, is dat er een helder en gestructureerd stopbeleid komt. Cruciaal daarbij is dat stoppen in relatie wordt gezien met de blijvers, zodat stoppers optimaal bijdragen aan de toekomst van de blijvers. Het gaat dan over het borgen van landbouwgrond die stoppers laten ten behoeve van de extensivering van blijvers, boerennatuur of voor nieuwe teelten en gewassen.

Basispad

Veel ondernemers passen al elementen van de transitiepaden toe in hun bedrijfsvoering. Dat noemen we het basispad en is een logisch startpunt voor verdere doorschakeling naar een of meerdere andere transitiepaden. Het is eerder een startpunt dan een eindpunt.

Transitiepad 1 – Hightech Gesloten

In het 'hightech gesloten' pad zijn omgevingsfactoren goed en maximaal te controleren. Er wordt gewerkt met min of meer gesloten systemen zoals stallen of kassen waarbij plant en dier beperkt in contact staan met de open omgeving en zodoende externe invloeden van weer, mens, dier en natuur. Het zijn over de linie genomen hoogproductieve systemen waarbij inputs (voer, mest, diergeneesmiddelen, gewasbeschermingsmiddelen) en outputs (planten, dieren, nevenstromen) maximaal gestuurd worden. Dit leidt tot zeer hoge efficiency, minimale emissies en goede mogelijkheden tot hergebruik van nevenstromen.

Transitiepad 2 – Hightech Open

Dit pad kenmerkt zich door een zeer sterke focus op de bodem. Zowel plant als dier kunnen in dit systeem voorkomen. Kenmerkend voor dit systeem is dat (een groot deel van) de activiteiten 'in de open lucht' plaatsvinden. Om hier te sturen op minimale emissies zijn onder andere de inzet van precisietechnieken (robots, vast rijpaden, plaats/tijd/gewas-specifieke bemesting en gewasbescherming), veredeling en genetica (bij zowel plant als dier) noodzakelijk. Mede door hoge grondprijzen en druk op de grondmarkt wordt dit pad gestuurd, naast het in stand houden van Ook kapitaalsintensieve (open) teelten.

Transitiepad 3 – Biologisch plus

Een bestaand pad is de biologische landbouw. Zeker vanuit Europa wordt doorontwikkeling van dit pad sterk gestimuleerd. Dat biedt volop kansen. Uiteraard speelt de markt hierbij een rol die niet veronachtzaamd moet worden. Om het onderscheiden vermogen van de biologische sector te behouden is verdere doorontwikkeling noodzakelijk, in andere paden worden immers zaken overgenomen vanuit deze sector. De nadruk op regeneratieve landbouw is wellicht sterk onderscheidend vermogen. Over de inzet van gentechnologie in dit pad zal de sector heldere keuzes moeten maken.

Transitiepad 4 – Multifunctioneel

In dit pad is de land- en tuinbouwproductie een belangrijk element van waaruit focus wordt gelegd op elementen zoals zorg, recreatie en educatie. Dit is een belangrijk pad dat een brug weet te slaan op het gebied van voedselproductie, beleving van het landelijk gebied en de relatie tussen de sector en de burger/consument. Ook in en rondom stedelijk gebied biedt dit transitiepad volop kansen.

Transitiepad 5 – Natuur & Landschap

Boeren en tuinders in dit pad zetten beheer van natuur en landschap centraal. Uiteraard zijn daarbij landbouwkundige activiteiten noodzakelijk: van extensieve begrazing tot terrein-, maai- en wildbeheer. Er wordt samengewerkt in regionale collectieven en coöperaties. Een zoektocht is gaande om dit pad voor iedereen die dit wenst mogelijk te maken, ook als je buiten de 'ingekleurde kaartjes valt'.

Bijlage 6: Mogelijke bijdrage agrarische sector (gebiedsgericht waterplan en kavelruil 2.0)

De agrarische ondernemers ondervinden direct de nadelige effecten van weersextremen. De uitdaging is om het watersysteem ook voor agrarisch gebruik in te richten dat het regenwater langer vastgehouden kan worden en extreme pieken kunnen worden opgevangen.

Op bedrijfsniveau zijn ondernemers al druk bezig met het treffen van maatregelen om langer water vast te houden. Deze maatregelen leggen zij vast in bedrijfsplannen voor water en bodem (bedrijfsbodemwaterplannen). Werken aan voldoende water gaat in de landbouw hand in hand met werken aan een veerkrachtige bodem met voldoende sponswerking. Voedingsstoffen en water kunnen beter worden vastgehouden. Werken aan voldoende organische stof in de bodem en tegengaan van verdichting zijn hierbij belangrijke onderdelen. Via het programma Bodem UP heeft de agrarische sector al stappen gezet om te werken aan een gezonde bodem en de ondernemers in het gebied willen daar ook mee verder gaan. In een gezonde bodem is geen sprake van verdichting en zijn het bodemleven, de beworteling en de bodemstructuur zo goed, dat de bodem, water en voedingsstoffen kan opnemen en vasthouden (sponswerking), voedingsstoffen optimaal worden benut en er resistentie is tegen ziekten en plagen. Een agrariër met een vitale bodem op zijn landbouwpercelen, heeft minder last van droogte en wateroverlast, gaat efficiënt met zijn meststoffen om en hoeft minder gewasbeschermingsmiddelen en kunstmest te gebruiken om een goede gewasopbrengsten te realiseren.

Maar om langer water vast te kunnen houden in het gebied zullen ondernemers ook de samenwerking met elkaar en met andere partijen (zoals Waterschap Brabantse Delta, gemeente Goirle, Alphen-Chaam en Baarle-Nassau en Brabants Landschap) moeten zoeken. Tijdens de focusgroepen hebben deelnemende agrariërs aangegeven een moderne vorm van ruilverkaveling/kavelruil en een gebiedsgericht waterplan als mogelijke instrumenten te zien. Dit waterplan kan alleen samen met de ondernemers in het gebied tot stand worden gebracht in een participatief traject met keukentafelgesprekken, gebiedsbijeenkomsten en schetssessies. In gezamenlijkheid (met de kaart op tafel en met sessies in het gebied) kan gekeken worden hoe bijvoorbeeld laagtes, sloten en de aanleg van natuurvriendelijke oevers kunnen worden ingezet om langer water vast te houden, waarbij een vorm van stuurbaarheid in het agrarische gebied aanwezig zal moeten blijven om extreme pieken tegen te kunnen gaan. Daarbij kan ook worden gekeken naar hergebruik van water, inzet van waterbassins en sub-irrigatie en de mogelijke inzet van alternatieve teelten.

Kavelruil gaat daarbij een belangrijk instrument worden om het creëren van ruimte voor water te koppelen aan het verbeteren van de agrarische structuur. Kavelruil hoeft niet meer zolang te duren als in het verleden. Er zijn inmiddels verschillende vormen van kavelruil. Zowel bij vrijwillige als een meer verplichte vorm van ruilverkaveling zijn er vormen waarbij ondernemers in gezamenlijkheid werken aan een ruilplan en waarbij ook gebiedsopgaven kunnen worden meegenomen. De meest geschikte vorm van kavelruilen dient nog bepaald te

worden, maar een 'olierij' met de juiste gebiedskennis en met draagvlak onder agrarische ondernemers kan vooruitlopend hierop door het voeren van keukentafelgesprekken al verkennen welke kansen er liggen en hoe knelpunten in gezamenlijkheid kunnen worden opgepakt.

Bijlage 7: uitkomsten inloopbijeenkomsten per thematafel

Thematafel	Opmerking	Aantal extra stickers
Landbouw	Alle burgers van NL moeten bijdragen aan- en offers brengen voor de natuur. Er wordt nu teveel van boeren gevraagd	0
Landbouw	Oplossing vinden voor handhaving op verbod gebruik pesticiden en beregening	0
Landbouw	Probeer de invloed van het uitspoelen uit het zuidelijke door akkerbouw gedomineerde land te verminderen/af te vangen. Levert kwalitatief winst	0
Landbouw	Verbod op glyfosaat en andere pesticiden in de hele schil	1
Landbouw	Zeker geen natuurgebied inleveren. Landbouw eerder grond en natuur maken. Landbouw moet eco-/biologisch worden	0
Landbouw	Hoe kan het dat Paulussen mag uitbreiden in de proeftuin [op kaart zuidoost van Goirle]	0
Landbouw	Concurrerende positie van biologische landbouw verbeteren t.b.v. kwaliteit van natuur en volksgezondheid	0
Landbouw	Ontkoppel de boeren 'binnen de schil' van het systeem van de 'agrireuzen' zodat ze zelfstandige keuzes kunnen maken die passen in natuurinclusieve landbouw	0
Landbouw	Natuurinclusieve landbouw rondom landgoed De Hoevens	0
Landbouw	Het zou mooi zijn als de landbouw en natuur elkaar versterken. Bv m.b.t. biosiversiteit (flora, insecten etc). Voorkomen van vervuiling, zoönosen en recreatie. Meer kennis leidt tot meer wederzijds begrip	0
Landbouw	Overgangsgebied De Hoevens - agrarisch gebied 'zachter' maken. Keukentafelgesprekken met omliggende boeren	0
Landbouw	Droge verbindingzone heide met kaaistoep. Via aanwezige dekzandrug noord-zuid + ruitpaden	0
Landbouw	Wat zijn de structurele gevolgen van landbouw + weidegronden omgeving Fokmast Goirle, indien het grondwaterpeil met 0,5 meter wordt verhoogd?	0
Landbouw	Wat betekent het voorgenomen bestemmingsplan Fokmast voor de waarde (grondprijs) van de huidige landbouwgronden in dat gebied? Naar natuur. Hoe groot zal de afwaardering per m² zijn?	0
Landbouw	Wateroverlast naar Regte Heide pompen. Naar vennen. [Op de kaart tussen De Kiek en Papenmoerke]	0
Landbouw	Waarom geen parallelweg langs de Turnhoutseweg voor agrarisch verkeer?	1

Thematafel	Opmerking	Aantal extra stickers
Landbouw	Natuurgebied blijft natuurgebied. Landbouwgrond niet inwisselen voor huizenbouw	0
Leefbaarheid	Dit is geen begraafplaats [zie kaart]	0
Leefbaarheid	Beheersvergoeding voor natuurbeheer door agrariër (vlakdekkend)	0
Leefbaarheid	Glyfosaat verbieden. Komen/streven naar stiltegebieden	2
Leefbaarheid	Bestrijdingsmiddelen verbieden (glyfosaat)	1
Leefbaarheid	Stuw plaatsen in de leij bij Riel (die was er vroeger ook)	0
Leefbaarheid	Mensen lopen buiten de paden en op de grafheuvels. Spelregels in meerdere talen	0
Leefbaarheid	Aanlijn-losloopgebied moet strenger worden gehandhaafd. Teveel honden lopen los. Zeker in broedseizoen	8
Leefbaarheid	Educatie om kinderen de waarde van natuur en landbouw (combinatie nuttig) bij te brengen. Polarisatie	0
Leefbaarheid	Mindervalide route omzetten naar fietspad voor iedereen	0
Leefbaarheid	Mountainbikers uit het stadsbos komen hierheen (vooral in het noordelijke stuk) [op kaart bij Tilburg Zuid]	1
Leefbaarheid	Eén duidelijk fietspad kan andere gebieden vrijwaren van fietsers	0
Leefbaarheid	Het is onduidelijk waar je mag fietsen, op het rolstoelpad wordt gefietst	0
Leefbaarheid	Honden die los lopen is grote zorg	0
Leefbaarheid	Meer handhaving op loslopende honden. Bij entrees meer toezicht en borden (in meer talen)	1
Leefbaarheid	Mensen die reageren op het loslopen van de hond reageren agressief	0
Leefbaarheid	Meer afvalbakken voor hondenpoepzakjes	0
Leefbaarheid	Biologische landbouw stimuleren	1
Leefbaarheid	Rewilding. Natuur zijn gang laten gaan	0
Leefbaarheid	Overgangszones! Weg naar biologische boerderij. Laat duidelijk verschil tussen reguliere landbouw en biologische landbouw zien. Biodiversiteit	1
Leefbaarheid	Landgoederen in buitengebied i.c.m. natuur en agrarisch	0
Leefbaarheid	Parkeerplaats Rielsedijk verplaatsen. Onlogisch en in het natura2000	0
Leefbaarheid	Hoge parkeerdruk bij 't Hoefke	0
Leefbaarheid	Ruiterpaden duidelijk aangeven en niet door het honden losloopgebied	0
Leefbaarheid	Goed begaanbare ruiterpaden (bij vogelkijkhut) geen slingerpad maar recht pad	0
Leefbaarheid	Komen/streven naar stiltegebieden	2
Leefbaarheid	Wandelroutes buiten N2000 verbeteren	0

Thematafel	Opmerking	Aantal extra stickers
Leefbaarheid	Belevingsmogelijkheden landschap (en natuur) verbeteren. Vb. beken zichtbaarder maken. Vb. extra wandelmogelijkheden. Vb. langs Poppelse Leij + Z.Aarle	0
Leefbaarheid	Duidelijk aangeven wandelpaden (afzetten)	0
Leefbaarheid	Waarom wordt er vanuit de gemeente geen parallelweg gerealiseerd langs de turnhoutseweg voor landbouwverkeer	0
Leefbaarheid	Wens voor huifkarrouete door natuur voor oudere mensen	0
Leefbaarheid	Nieuw landgoed met 6 woningen (eerst 3) baart zorgen. Ongelooflijk dat dit is toegestaan. Wie neemt besluiten?	0
Leefbaarheid	Woonwensen: dorpskern Riel uitbreiden rondom, niet in natuur. Bouwen voor ouderen en jongeren	4
Leefbaarheid	Natuur ontzien, niet overal recreatie. Zonering aanbrengen. Waar mag je wel of niet wandelen, fietsen en MTB-en	3
Leefbaarheid	Veel mensen lopen hetzelfde rondje. Positief voor natuur: waar is verstoring en waar is rust)	1
Natuur	Eventueel cultuur maar [hier is] geen begraafplaats (teken op de kaart rechts naast papenmoerke)	0
Natuur	Betere betaling voor onze natuurbeschermers	0
Natuur	Teveel glyfosaat gebruik langs de Leij	3
Natuur	Geen zakdoekjes achterlaten in de natuur	0
Natuur	Mountainbikers weren i.v.m. conflict andere gebruikers	2
Natuur	Golfbaan verplaatsen	1
Natuur	Golfbaan meer integreren in het natuurgebied	0
Natuur	Handhaven op honden aan de lijn	0
Natuur	Zonering of hondenuitlaatgebieden	3
Natuur	Meer handhaving op loslopende honden	1
Natuur	Honden en paardenstront weg	0
Natuur	In hoeverre is extensieve landbouw ondersteunend aan het natuurbeleid? Zijn er soorten (bijv. insecten) die hiervan profiteren?	0
Natuur	Landbouwpercelen langs Leij inrichten als natuur	0
Natuur	Natuur is van levensbelang!! Kies niet voor de euro's maar voor ons aller gezondheid. Durf deze keuze te maken!	2
Natuur	Gebruik RO mogelijkheden om verdere verslechtering te voorkomen. Kan gemeente WVG/WUG hiervoor nog inzetten?	0
Natuur	Wat is toekomstbestendig natuurbeheer? De natuur verandert per definitie, je kunt niet alles behouden. In hoeverre worden veranderingen t.g.v. klimaatverandering, successie toegelaten?	0

Thematafel	Opmerking	Aantal extra stickers
Natuur	Maak duidelijk dat handhaven van habitattypen ook veel moeite/geld kost. Dat het ook heel waardevol is om landschap te behouden!	0
Natuur	Lage begroeiing langs de Leij voor het zicht	0
Natuur	De Hoevens: grens verzachten tussen de intensieve landbouw en de natuur van de hoevens	0
Natuur	Groenblauwe dooradering verbeteren	1
Natuur	Robuuste natuurverbinding met Kaaijstoep	1
Natuur	De Hoevens: meer natuur omvormen, bijbegrenzen NatuurNetwerkBrabant (kruidengraslanden en -akkers)	1
Natuur	Zorg voor de aanpak van de bron en het herstel van het systeem. Niet voor tijdelijke oplossingen of voor oplapmiddelen. Overgangszones zijn van zeer groot belang!!	2
Natuur	Omgeving aantrekkelijker maken voor recreatie en natuur	0
Natuur	Parkeerplaats rielsedijk verplaatsen	0
Natuur	Natuur een stem geven en mee laten beslissen (bijv. zoals rechtspersoon maken van rivier in gebieden)	1
Natuur	Bij besluitvorming natuur en water doorslaggevende stem geven	3
Natuur	Politieke daadkracht. Meer regie	0
Natuur	Meer duidelijkheid toekomstvisie. Waar zijn we aan toe?	0
Natuur	Wandelpad naar het oosten in Riels Laag Noord	0
Natuur	Geen woningbouw in natuurgebieden of overgangsgebieden	2
Natuur	Dit gebied (boven Riel) teruggeven aan de natuur i.p.v. huisvesten arbeidsmigranten	0
Natuur	Verminder drukte in noordelijk deel. Kijk naar goede zonering	0
Online	De laatste jaren is er veel gedaan om de waterstand hoog te houden. En we hebben ook een extreem natte winter gehad. Het fietspad langs de Nieuwkerksedijk Zuid is zowat de hele winter afgesloten geweest vanwege te hoog water en zelfs nu nog. Gaan daar nog verbeteringen komen, bijvoorbeeld het fietspad omhoog brengen? Zodat men prettig en veilig kan fietsen, ook in de winter. Ik weet dat ik namens veel fietsers spreek	0
Proces/Aanpak	Terug dringen pesticide gebruik	1
Proces/Aanpak	Soorten verdwenen. Voedselakkers voor vogels. Langs de beek	0
Proces/Aanpak	Meldpunt ongeregelde honden op de hei	0
Proces/Aanpak	Tunnel voor fietsen. Veiligheid, verkeer scheiden [op de kaart tussen Tilburg en Riel]	0
Proces/Aanpak	Overlast (inlopende) honden tegengaan	0

Thematafel	Opmerking	Aantal extra stickers
Proces/Aanpak	Hondenclub wil investeren. Gebouw opknappen verlichting. [rechtsboven papenmoerke op de kaart]	0
Proces/Aanpak	Losloopgebied i.v.m. wild [op de kaart rechtsboven Riels Hoefke]	0
Proces/Aanpak	Andere teelt. Oranje akkers. [op de kaart tussen Riel en Riels Hoefke]	0
Proces/Aanpak	Tilburgseweg Leij teruggeven aan de natuur, vernatten van dit gebied, vasthouden van hemelwater, zeker geen bebouwing	8
Proces/Aanpak	Water en bodem sturend	0
Proces/Aanpak	Niet continu begrazen [op de kaart bij Riels Hoefke]	0
Proces/Aanpak	Droge paden om natuur te beschermen [op de kaart bij papenmoerke]	0
Proces/Aanpak	Burgerparticipatie à la Rugter Bregman	0
Proces/Aanpak	Het zou mooi zijn als de successen (Best Practices) kenbaarder worden gemaakt, bv. Ook infoborden in het gebied. Probeer betrokkenen trots en enthousiast te maken!	2
Proces/Aanpak	Bewoner informeren over de heide	0
Proces/Aanpak	Inwoners betrekken. Wie beslist. Afwegingskader helder.	0
Proces/Aanpak	Koop uit voor goede waarde. Er is draagvlak. Dat scheelt uiteindelijk veel geld. [Links van De Groote Akker op de kaart]	0
Proces/Aanpak	Kwaliteit van binnenkomend water verbeteren. Afspoelen voorkomen	1
Proces/Aanpak	Riel heeft nog steeds een groot tekort aan huisvesting. Leg geen extra beperking op om dit te realiseren. [zuid-west van Riel op de kaart]	5
Proces/Aanpak	Zorg voor een goede recreatiezonering. Werkt beter dan handhavingspogingen.	1
Water	Er is maar 1 molen bij Riel	0
Water	Dit is geen begraafplaats [zie kaart]	0
Water	Geen waterschapsbelasting voor agrariers die het 'al goed doen' (geen pesticide etc). De vervuiler betaalt.	0
Water	Landbouwgif gebruik verbieden in waterwingebied.	1
Water	Minder/geen beregening rondom natuur. Niet alleen naar kapitaal kijken maar juist naar gezonde lucht water/bodem is goed voor ons allemaal!!	0
Water	Mest/pesticide gebruik nihil of niet.	1
Water	Landbouwgif beperken	3
Water	De Leij! Waarom in de stuw nabij de Rillandsebaan verdwenen? Ik heb er snoekbaarsen gezien, doch een maand later stond de Leij volkomen droog! Jammer van de snoek!!	0
Water	Voor de bovenloop van de Poppelse Leij en Gevenbergenloop missen vispassages! Terwijl boven lopen voor de voortplanting van beeksoorten cruciaal	0

Thematafel	Opmerking	Aantal extra stickers
Water	Historisch landweggetje (kasseien) in stand houden t.b.v. de proeftuin [vlak onder goirle op de kaart]	0
Water	Bewustzijn creëren over schoon water want hier stroomt het drinkwater van de toekomst [op de kaart bij papenmoerke]	0
Water	Belang van waterkwaliteit schoon en gezond water! Alles doen wat het vraagt. Bijv. bewustwordingscampagne	0
Water	Golfbaan verplaatsen naar Turnhoutsebaan	0
Water	Zorgen over natte kelders	0
Water	Scheurvorming huizen door vernatting kelder duwt lokaal huis omhoog	0
Water	Bij keuzes maken water en bodem leidend (net zoals BPLG/NPLG)	0
Water	Stikstof kippen kavels België	3
Water	Verbindingen andere heideterreinen	3
Water	Wanderverbinding langs de Poppelse Leij tussen Bedag en Aarle.	0
Water	Watersverspilling voorkomen om voldoende hoeveelheid (drink)water te hebben	0
Water	Beek vanaf Baarle Nassau (Oude Leij) beter in landschap zichtbaar maken + aandacht voor bron achter Nijhoven	0
Water	Zones rondom N2000 meer water vasthouden/infiltreren. Inzetten op waterkwaliteit.	1
Water	Agrariër positief over nieuwe stuwen die ze zelf mogen bedienen (b-watergangen)	0
Water	Waarom zijn er zoveel peilbuizen geplaatst op de kaart?	0
Water	Wateronttrekking particulieren in eigen achtertuin	0
Water	Wateronttrekkingen agrariers	3
Water	Retentie Bekkens	3

